

KOHTLA-JÄRVE
IIDLA PÕHIKOO LI
TOIMETULEKUÕPPE AINEKAVA

I ÜLDALUSED

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid
2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatus rõhuasetused arengutasemete kaupa
3. Õppekorraldus
4. Hindamine
5. Õpilaste lühikirjeldus, kellele rakendatakse toimetuleku õpet

II AINEKAVAD

6. Õppetegevus, rõhuasetused ja õpitulemused õppeainete kaupa

- 6.1. Elu -ja toimetulekuõpe

Õppesisu III arengutasemel

- 6.2. Vene keel

Õppesisu III arengutasemel

- 6.3. Matemaatika

Õppesisu III arengutasemel

- 6.4. Tööõpe

Õppesisu III arengutasemel

- 6.5. Kunst ja käeline tegevus

Õppesisu III arengutasemel

- 6.6. Muusikaõpetus

Õppesisu III arengutasemel

- 6.7. Kehaline kasvatus

Õppesisu III arengutasemel

- 6.8. Rütmika

Õppesisu III arengutasemel

LÄBIVAD TEEMAD

I ÜLDALUSED

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

1.1. Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes

1.1.1. Toimetulekuõppe sihiseades lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatust, arvestades seejuures toimetulekuõppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

1.1.2 Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja on teadlik enda kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.

1.1.3. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõttest, et igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest õppeainete kaupa, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi. Õppimise edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekusest ja tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast.

1.1.4. Õppekava tagab iga õpilase arengu toetamist. Õpetamine toimub iga õpilase arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel kasutades eripedagoogilisi meetodeid. Õppetöö kavandamine toimub kontsentrisuse printsiipi järgides. Õppetööd kavandades arvestatakse nii klassi tervikuna kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase lähimat arenguvalda arvestades, varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abiosakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

1.1.5. Arendamist vajavad õpilaste psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkonnas. Eesmärgid täpsustatakse kooli ja/või klassi õppekavas ning iga õpilase individuaalses õppekavas.

1.1.6. Õppe- ja kasvatustöö toimub võimalikult elulises keskkonnas jõukohases praktilises tegevuses, millega kaasneb suuline kõne ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine. Õppe- ja kasvatustööga taotletakse, et õpilane omandaks jõukohased praktilised oskused ja vajalikud teadmised igapäevastes olukordades toimetulekuks. Õpilast suunatakse täitma praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi kas näidise, lihtsa suulise korralduse alusel või mälupildile toetudes iseseisvalt. Oluline on kujundada õpilaste huvi võimalikult iseseisvalt tegutseda. Kujundatakse käitumist, sellele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist positiivset rõhutades.

1.1.7. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist.

Õpilane võtab võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest. Toimingute omandamine toimub tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse toimingute ahelaks.

1.1.8. Õpioskuste kujundamist soodustavad õpilasega tegelevate täiskasvanute ühtsed nõudmised ja samalaadne abi. Tähtis on koostöö tugispetsialistide, õpetajate, lapsevanemate, jätkuõppe korraldajate, koolipidaja jt kooliväliste spetsialistide ja asutustega.

1.2. Pädevused

1.2.1. Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

1.2.2. Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.

1.2.3. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.

1.2.4. Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4. Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

1. kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimestesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlblus põhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul;
2. sotsiaalne ja kodanikupädevus – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib ühiselureegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi;
3. enesemääratluspädevus – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne;
4. õpipädevus – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisioskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;

5. suhtluspädevus – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
 6. matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – kasutab matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisega;
 7. ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks;
 8. digipädevus – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korral oma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.
- 1.2.5. Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel. Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemuste omandatuse kaudu.
- 1.2.6. Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Igale õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.

2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatuse rõhuasetused arengutasemete kaupa

2.1. Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

1. teadvustab ennast ja kaasinimesi, on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest;
2. suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse, kaaslastesse ja kodumaasse;
3. teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib õpitud ühiselu reegleid erinevates kohtades ja olukordades;
4. orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, küsib vajaduse korral abi ja abistab teisi;
5. hoidub teadaolevatest ohtudest ja käitub õigesti ohuolukordades;
6. märkab terviseprobleeme ja otsib abi;
7. mõistab liikumise mõju tervisele, järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise;
8. käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;

9. mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
10. kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
11. kasutab õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
12. suudab oma võimete kohaselt infotehnoloogilises keskkonnas toime tulla, kasutab infotehnoloogiavahendeid eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult;
13. kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
14. mõistab töö vajalikkust, suudab tööaja jooksul töödistsipliinile alluda, teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.

2.2. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

2.2.1. Õpetuse põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelu ja õpitud tegevustega.

2.2.2. Rõhuasetus on mina-meie suhetel seoses kodukoha ja tegevustega.

2.2.3. Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll. Kujundatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist, mis võimaldab ette kujutada tuttavas situatsioonis toimuvaid tegevusi. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

2.2.4. Motoorika arendamine. Omandatakse praktiliseks tööks vajalike liigutusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Toimub liigustusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest ja nende varieerimine sõltuvalt tegevuse tingimustest. Õpitakse liigutusi teadlikult järjestama vastavalt osatoimingute ahelale.

2.2.5. Tajude arendamine. Arendatakse aja ja ruumi analüütilist tajumist eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste tajumist mitmele tunnusele ja mälule toetudes; stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütilist tajumist (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst) kogemustele toetudes.

2.2.6. Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskused ülesandest lähtuvalt ära tunda ja meenutada tuttavate objektide graafilisi kujutisi; eristada kogemusi ja esitatud teavet. Areneb mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil. Õppetöös toimub korduvate tegevusaktide varieerimine ning sooritatakse harjutusi juhuslike ja stereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamiseks. Omandatakse oskused säilitada lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus ja sellega arvestamist toimingut sooritades; kujutluste verbaliseerimine ja graafiline kujutamine.

2.2.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes. Valitakse või valmistatakse vajalikud abivahendid. Õpilane täidab õppeülesandeid, mis eeldavad

tuginemist isiklikele kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Õpitakse objektide rühmitamist 2–3 üldistustasandil ja allrühmade moodustamist. Toimub elementaarsete põhjus-tagajärg seoste teadvustamine praktilises tegevuses.

2.2.8. Kõne arendamine. Kõne arendamiseks kujundatakse järgmisi oskusi: baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel; suuliste ja kirjalike kohandatud lühitekstide mõistmine; oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendava teabe lisamine küsimustele vastates, täiendava teabe vajadusest ja puudulikkusest mõistmisest teatamine; õpitud suhtlemisstrateegiate rakendamine, situatsioonile vastav rollisuhetlemine; kasutatavate väljendite mõningane varieerimine, ütluse tähenduse tuletamine situatsioonist lähtuvalt.

2.2.9. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õpilasi suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt digivahendeid.

2.2.10. Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.

2.2.11. Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hinnatakse eri tegevusakte, kasutades hinnanguid õige-vale, meeldib-ei meeldi. Tegevuse motiivi ja eesmärgi seose teadvustamisel kasutatakse hinnanguid tahan / teen, peab / on vaja / teen, tahan / ei tohi / ei tee. Peab-motiivi kõrvale vaja-motiivi kujundamine toimub positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.

2.2.12. Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:

1. Omandatud toimingute sooritamise osaliselt muutuvates tingimustes;
2. toimingute suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst);
3. töövahendite ja materjali sobivuse hindamine;
4. kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine;
5. suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingute tulemus ja selle hindamine

3. Õppekorraldus

3.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse Kohtla-Järve linnala Põhikooli õppekavas, lähtudes sätestatud nõuetest ja ülesannetest.

3.2. Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel. Õpilase arengutase võib eri õppeainetes olla erinev. Õpilase arengutase eri õppeainetes määratakse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise

tulemuste alusel. Hindamisel ja otsuse koostamisel õpilase arengutaseme kohta eri õppeainetes osalevad kõik õpilasega tegelevad spetsialistid. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele vastavalt individuaalsele arengu tempole.

3.3. Toimetulekuõppel olev õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi. Samas klassis õppivad õpilased võivad olla erinevatel arengutasemetel. Toimetulekuõpet lõpetav õpilane võib eri õppeainetes olla erineval arengutasemel.

3.4. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale toimetulekuõppel õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

3.5. Toimetulekuõppel õpilastele koostatakse igal õppeaastal individuaalne õppekava (IÕK). Selle koostamisel arvestatakse õpilase arengutasemeid, eeldatavaid õpitulemusi eri õppeainetes ning vajaduse korral erisusi õpilase õppekeeles.

3.6. Individuaalses õppekavas tuuakse esile:

- 1) üldised andmed õpilase kohta, sh vältimatu terviseinfo;
- 2) õppe läbiviimise eritingimused;
- 3) oodatavad õpitulemused õppeainete kaupa;
- 4) kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
- 5) hinnang õpitulemustele;
- 6) IÕK koostamise ja rakendamise seotud isikud.

3.7. Õppe- ja kasvatustegevuse ajakasutus määratakse kooli õppekavas, arvestades põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilaste nädalakoormuse piiranguid ning punktis 3.12 toodud tunnijaotusplaani.

3.8. Õppe ja kasvatuse põhivorm on õppetund, milles lõimitakse erinevate õppeainete teemasid omavahel. Traditsioonilisi ainetunde ei korraldata. Keskendutakse ainekavades näidatud tegevustele ja teemadele, õpetamine toimub üldõpetuse põhimõtetel. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina.

3.9. Õppetegevus toimub üldjuhul õpperühmades, kus arvestatakse iga õpilase arengutaset ja tagatud on individuaalne lähenemine. Õpperühmade komplekteerimisel on soovitatav lähtuda õpilaste arengutasemetest. Õppetööd viib rühmas läbi õpetaja, vajaduse korral koos abiõpetaja(te) või õpetaja-abi(de)ga.

3.10. Toimetulekuõppel õpilasele võib kooli õppekavaga ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat. 10. ja 11. õppeaastal koostatakse õpilasele kohustuslike ja valikainete kohta individuaalne õppekava kuni 32 nädalatunni ulatuses. Kooli põhjendatud otsus õppeaja pikendamisest keeldumise kohta vormistatakse kirjalikult ja

toimetatakse õpilase vanemale või eestkostjale kätte posti teel või antakse kätte allkirja vastu hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal.

3.11. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainetele ja valitud tööõppe suunale koostab ainekavad kool. Tööõppe ja valikainete sisu (näiteks keraamika, vitspunutiste tegemine jms) valitakse vastavalt kooli võimalustele kaasates lastevanemaid ja õpilasi. Tööõppe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

3.12. Tunnijaotusplaan: õppekeel vene keel TÕK (eesti keel teise keelena)

	Õppetundide arv nädalas										
Klassid	1	2	3	4	5	6	7	8	9	LA1	LA2
Õppeained	2016/2022 õa						2022/ 2023 õa	2023/ 2024 õa	2024/ 2025 õa	2025/ 2026 õa	2026/ 2027 õa
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	6	7	7	7	7
Eesti keel/vene keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	4	5	5	5	5
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Tööõpe						5	5	5	5	5	5
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32	32	32

1. Toimetulekuõppel olevatele õpilastele võib kohaldada toodud tunniarvust erinevat tunniarvu, kuid vähendada ei tohi tööõppe mahtu. Erineva tunniarvu kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada.
2. Õppematerjalid valitakse ja koostatakse toimetulekuõppe üldosa ja ainekavade sisu ning nõudeid arvestades. Arvestatakse mõõduka intellektipuudega vastavas vanuses lapse psüühika, tegevuse ja suhtlemise tüüpilisi iseärasusi, individuaalse võimekuse ja iseärasuste variatiivsust. Oluliseks tuleb pidada tajutava õppematerjali konkretiseerimise ja diferentseerimise võimalusi, mis loob baasi võimetele vastavaks rühmitamiseks.
3. Õppeülesannete raskusastet reguleeritakse õpioskuse omandamise etappe ja õppematerjali sisulist keerukust arvestades. Esitatakse võimalused õpitoimingu variatiivseks sooritamiseks: praktiliselt või materialiseeritult, visuaalselt, verbaalselt ja kombineeritult.

3.13. Toimetulekuõppel õpilastele võib kohaldada punktis 3.12 toodud tunnijaotusplaanist erinevat tunnijaotusplaani. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. Toimetulekuõppel õpilasele, kes õpib klassis, kus õpe toimub põhikooli riikliku õppekava järgi, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Toimetulekuõppel õpilaste klassi tunnijaotusplaanis rakendatakse erisusi kooli hoolekogu nõusolekul ja need kehtestatakse kooli õppekavas.

3.14. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas.

4. Hindamine

4.1. Toimetulekuõppes korraldatakse õppetöö ning õpikeskkond lähtudes iga õppija võimetest ja individuaalsetest iseärasustest. Õpitulemuste hindamine võimaldab motiveerida õpilast õppetöös osalema ja annab temaga tegelevatele täiskasvanutele infot õpilase arengutaseme kohta.

4.2. Õpitulemuste hindamine toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

4.3. Toimetulekuõppel õpilaste hindamisel kohaldatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud eesmärgid, seades hindamisele järgmised eesmärgid:

- 1) toetada õpilase võimetekohast arengut;
- 2) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma töö tulemuse vastavust näidisele või etalonile;
- 3) suunata õpilasel võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
- 4) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 5) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengu dünaamika kohta.

4.4. Õpilasele antakse suuliselt konkreetne kirjeldav positiivne hinnang jõukohases tegevuses võimetekohase osalemise ja töö tulemuse kohta. Kirjeldav hindamine annab tagasisidet õpilasega tegelevatele täiskasvanutele tema arengudünaamika kohta.

4.5. Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“ (TT), „tuleb toime abiga“ (TA) ja „ei tule toime“ (ET). Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnanguga „tuleb hästi toime“. Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskuju järgi“, „tuleb toime koostegEVuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil. Hinnangut „tuleb toime“ ja „tuleb toime abiga“ täpsustatakse alati sõnalise kirjeldusega selle kohta, millega õpilane toime tuleb. Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

4.6. Õpetaja teeb õpilase arengu kohta märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

4.7. Iga õppeperioodi lõpus lisatakse kokkuvõtvatele hinnangutele sõnaline tagasiside. Õppeaasta lõpus antavale kokkuvõtvale hinnangule lisandub kirjalik individuaalse õppekava põhjal koostatud saavutatud õpitulemusi kirjeldav tagasiside

5. Õpilaste lühikirjeldus, kellele rakendatakse toimetuleku õpet

Kohtla-Järve lildla Põhikoolis aastal 2025-2026 õpib toimetulekuõppes 1 õpilane 9. klassis. Tervise seisundist tulenevalt õpilane vajab eritoe meetmeid ja õpet eriklassis. Arendamist vajavad kõik psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilase võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkonnas. Eesmärgid täpsustatakse õpilase individuaalses õppekavas, milles keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele. Õpilase areng vastab III arengutasemele.

II AINEKAVAD

Ainekavade sisu on koostatud vaid III õppeastmele, kuna teistes õppeastmetes õpilasi ei ole.

6. Õppetegevus, rõhuasetused ja õpitulemused õppeainete kaupa

6.1. Elu -ja toimetulekuõpe

6.1.1. Õppetegevus

Elu- ja toimetulekuõppe eesmärk on õpilaste kehaline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne areng, õppe tulemusena kujuneb positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatne mõistmine, eetiline käitumine, algatusvõime, esmased tööoskused ja -harjumused, kehaline aktiivsus ning arusaamine tervise hoidmise tähtsusest. Kujunevad mängu-, õpi-, eneseteenindus- ja sotsiaalsed oskused ning teadmised iseendast ja oma kehast. Elu- ja toimetulekuõppes käsitletavat teemat on seotud õpilase igapäevaeluga koolis, kodus ja ümbritsevas keskkonnas. Need teemad moodustavad õppetöö telje ja on ainete lõimingu aluseks. Õppimine ja harjutamine toimub võimalikult reaalses keskkonnas ja elulistes olukordades. Õpilasi suunatakse võimalikult aktiivselt tegevustes osalema ja omandatud oskusi erinevates olukordades ja tegevustes kasutama. Õpilasi kaasatakse võimalikult palju ka tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ja oma tegevust kommenteerima. Õpetamisel kasutatakse õppemänge, igapäevaelu esemeid ja nähtuseid ning nüüdisaegseid infotehnoloogilisi vahendeid. Õpetamisel arvestatakse konkreetse õpilase lähimat arenguvalda, huve, sotsiaalset keskkonda. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut ning võimalikult iseseisvat toimetulekut ja osalemist kodanikuühiskonnas, kus on tagatud sotsiaalne kaitse ja juhendamine.

6.1.2. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel on õpetuse põhitaotlus õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelus, jõukohaste tööoskuste kujundamine. Kujundatakse suutlikkust käituda vastutustundliku kogukonna- ja ühiskonnaliikmena. Arendatakse oskust õpitud suhtlemisvahendeid kasutades teavet küsida, edastada ja kasutada. Arendatakse õpilaste iseseisvust ning vastutustunnet oma asjade ja tegude suhtes ning võimet kontrollida oma põhiemotsioone. Arendatakse võimet teha parimaid valikuid kaaslasena/õpilasena ja ühiskonna liikmena üldtunnustatud käitumisreegleid järgides. Kujundatakse oskust orienteeruda avalikus ruumis. Õpetatakse loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid ning loodust hoidvaid käitumisviise. Õpetatakse iseseisvalt kalendrit kasutama, ajaliselt enda tegevusi ja olulisi sündmusi planeerima.

6.1.3. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) teab, oskab leida ja kasutada vajaliku infot isiklikest dokumentidest, kasutab igapäevaelus vajaminevaid isiklikke dokumente;
- 2) teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi ja sõprade sünnipäevi;
- 3) orienteerub tuttavas avalikus ruumis;
- 4) teab oma rahvust ja kodakondsust, oma põhiõigusi ja kohustusi;
- 5) kontrollib enamasti oma põhiemotsioone;
- 6) teab inimese elukaart, on teadlik kehalistest muutustest lapse- ja nooruki-, täiskasvanu- ja vanurieas;
- 7) teeb endale toidu valimisel tervislikke valikuid, valib endale meelepärase/sobiva kehalise tegevuse, on teadlik ja annab vajaduse korral teada enda tervislikust seisundist;
- 8) hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse;
- 9) teeb vahet omandisuhetel oma-võõras-meie, käitub vastavalt;
- 10) oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle otstarbele ja tegevuse eesmärgile;
- 11) tuleb toime enese teenindamisega, märkab ja abistab teisi igapäevatoimingutes;
- 12) hindab tegevusi põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi, tahan-teen, peab-teen, tahan-ei tohi-ei tee;
- 13) teeb jõukohast tööd kodus ja koolis; osaleb suunamisel kogukonna üritustel; osaleb oma tuleviku planeerimisel ja teeb suunamisel valikuid jätkuõppeks, valides etteantud valikute vahel;
- 14) oskab teha ettevalmistusi tähtpäevade tähistamiseks; tunneb enamlevinud tähtpäevade kombeid ja sümboleid;
- 15) oskab käsitseda õpitud multimeedia- ja digivahendeid;
- 16) kasutab suhtluses viisakusväljendeid, täidab igapäevaseid viisakusreegleid;
- 17) oskab õppekäikudel liigelda vastavalt liiklusreeglitele ja -märkidele, loeb ja mõistab hoiatus- ja teabemärke;
- 18) märkab endale ja teistele ohtlikke olukordi ja reageerib neile, kutsub abi, keeldub teda kahjustavatest tegevustest;
- 19) nimetab õpitu ulatuses elus- ja eluta looduse esindajate olulisemaid tunnuseid, teab elus- ja eluta looduse esindajate kasulikkust inimesele;
- 20) tunneb loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid, järgib neid;
- 21) teab ja näitab kaardilt Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid ning õpitud välisriike;
- 22) kasutab õpitu piires digitaalset kaarti, tunneb riigi sümboleid, täidab nendega seotud käitumisreegleid;
- 23) nimetab ja järjestab kuude nimetusi ja seostab neid aastaegade, nimetab kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris, koostab, jälgib ja järgib enda päevakava.

Õppesisu III arengutasemel

Minapilt. MINA/MEIE suhetes kodukoha ja tegevusega. Mina: Mina neiuna, noormehena, muutused välimuses ja käitumises.

Perekond. Inimeste elukaar. Sünd, kasvamine: imiku-, väikelapse-, noorem kooliiga, nooruki- ja täiskasvanuiga. Vananemine, surm, matused. Enda ja oma lähedaste positsioneerimine elukaarel.

Kodu. Oma kodu (vanemate juures, toetatud elamine jms). Kodu sisustamine. Kodu vanal ajal ja tänapäeval.

Tähtpäevad. Peamised kombed ja tavad, ettevalmistamine, tähistamine. Osalemine hooajalistes töödes.

Sõprus. Sõprus- ja lähedussuhted. Üksteisele meeldimine, armumine. Perekond. Pulmad.

Erinevad rahvused ja rassid. Inimestevaheliste rassiliste erisuste märkamine ja aktsepteerimine. Eri maade luuletuste, juttude ja muinasjuttude kuulamine, esitamine. Lühilavastused luuletuste ja juttude põhjal.

Emotsioonid. Andestamine, andeks palumine. Enese meeleolu kontroll ja reguleerimine tegevuste abil (muusika kuulamine, kunst jne).

Tervislikud eluviisid. Hingamise tervishoiu põhinõuded. Ruumide tuulutamine, koristamine. Kahjulike harjumuste mõju organismile (suitsetamine, alkoholi jm tarvitamine). Naha hooldus, kaitse. Nahahaigused, parasiidid. Nakkushaigused. Arsti poole pöördumine.

Toit. Tervislik toitumine: toidupüramiid, toidukorrad – ja kogused, söömiskultuur. Taimne toit ja loomne toit. Mitmekülgne toit. Vitamiinid. Ülekaalulisus. Rasvumine. Dieet.

Söömine. Käitumine peolauas, kohvikus, restoranis. Laua katmine pidulikeks sündmusteks.

Eelarve ja kokkuvõtteid. Palk ja kulud. Kokkuvõtteid. Isiklikud kulutused. Soovid ja võimalused. Kingituse valimine ja ostmine.

Hoiatus- ja teabemärkide mõistmine. Majajuht, olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine, pliit ja praeahi, pesumasin jms.

Töö ja sport. Tervislike eluviiside järgimine, positiivne mõju. Kehaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus. Kehalise töö ja spordi tähtsus südame tugevdamisel.

Vaba aeg. Mänguõpetus: seltskondlikud mängud, rollimängud. Arendavad ajaveetmiskohad internetis. *Arvutimängud.* Interneti piiratud ohud. Erinevad vaba aja veetmise võimalused: klassipeo/sünnipäevapeo/planeerimine ja organiseerimine. Hobid ja harrastused.

Sport ja meelelahutus. Erinevad sportimisviisid. Sportimine olenevalt aastaajast.

Käitumine. Viisakas ja ebaviisakas käitumine: koolis ja väljaspool kooli (ametiasutused). Ebaviisakast käitumisest hoidumine. Vajaliku teabe saamine, abi küsimine ametiasutustes.

Käitumise ohuolukorras. Ohu hindamine ja abi palumine/kutsumine. Hindab tegevusi põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi, tahan-teen, peab-teen, tahan-ei tohi-ei tee.

Eneseteenindusoskused ja käitumine. Igapäevaoskused: Isiklik hügieen ja ealistest ning soolistest erinevustest tulenevad nõuded. Kaaslase abistamine (nt kingapaela sidumine, jope selga aitamine, toidu tõstmine vm).

Ametid. Kodukoha lähedal asuvad ettevõtted ja asutused. Õpilasele jõukohased ametid, nt koristaja, pesumasinist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitööline, laadija, sulane jms. Nende ametite tööülesanded. Töö vajadus ja põhjused, miks inimesed töötavad. Tutvumine jõukohaste ametitega: koristaja, aedniku abi, koka abi, erinevad hooaja ja abitööd jne. Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine koristustöödel. Töötegemiseks vajalike oskuste omandamine, omandatud oskuste ühendamine ahelaks. Praktilisel tööharjutusel osalemine. Plaanid pärast kooli, suunatud karjääri planeerimine. Rollimängud: töövestlused, tööle kandideerimine. Töökuulutuste portaalidest ja ajalehtedest töökuulutuste otsimine ja lugemine. Lihtsa CV koostamine. Koristustöö plaani koostamine pildimaterjali abil või kirjalikult. Koostatud plaani järgimine. Kaaslaste abivajaduse märkamine ja abi osutamine.

Kool. Kool: koolimaja ja selle ümbruse korrashoid. Kool ja tulevane töökoht.

Koolitarbed. Töökoha ja töövahendite korrashoid.

Multimeedia- ja digivahendeid. Multimeedia-ja digivahenditega töö (arvutid; interaktiivsed tahvlid). Multimeedia-ja digivahendite aktiivne kasutamine õppimiseks ja oskuste arendamiseks.

Aeg. Ajajaotus: aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut. Päeva- ja nädalarütm. Aastaring ajas (12 kuud, 4 aastaaega) Päeva, nädala tegevuse planeerimine. Plaani järgimine.

Aastaajad. Aastaring looduses: temperatuuri jälgimine, mõõtmine. Termomeetri näidu märkimine tabelisse.

Kalender. Kalendris orienteerumise oskus. Kuude nimetused. Kuupäeva märkimine ja seostamine kalendris. Enda (pereliikmete ja klassikaaslaste) sünnipäev ja vanus.

Kell. Kell: täistund, pooltund, veerand tund, kolmveerand tund. Sõiduplaan. Kellaeg päevaplaanis orientiirina, tegevuseks kulunud ja planeeritav aeg.

Elus ja eluta loodus. Eluta looduse osad ja tunnused. Elus ja eluta looduse osade diferentseerimine/rühmitamine tunnuste alusel.

Looduskaitse/keskkonnakaitse. Keskkonnareostuse äratundmine (nt reostunud veekogu, metsa alla visatud prügi), sellest teavitamine.

Loomad, linnud, putukad – elu seotus.

Aiandus. Põllumajandus.

Elus loodus. Taimed: puu, põõsas, puhmas, rohttaim, sammal, samblik. Ühe- ja mitmeaastased taimed. Töötamine aedniku abilisena. Tööd pargis.

Mets. Metsa tähtsus. Eestis esinevad metsatüübid. Metsatööd.

Toataimed. Toataimede kasvatamine: *valgus, temperatuur, niiskus*. Toataimede kasutamine ruumide kujundamisel. Toataimed kui õhupuhastajad.

Loomad. *Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metslinnud*. Elu ja töö talus ja farmis; kodutute loomade varjupaigas. Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad.

Putukad. *Imetajad*: välisehitus, levinumad liigid, tähtsus. Putukad: tähtsus looduses. Putukate kasulikkus inimesele. Putukahammustused, esmaabi. Mesilane/mesilaste pidamine. *Kahepaiksed*: välised tunnused, elupaik. *Roomajad*: välised tunnused, elupaik, ohud. Esmaabi rästikuhammustuse puhul.

Kalad. Välised tunnused, elupaik, enamlevinud kalaliigid Eestis. Kasulikkus inimesele. Kalapüük. **Linnud**: välised tunnused, levinumad linnuliigid, elupaigad, tähtsus.

Eluta loodus. Vesi: vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse. Puhta vee omadused. Vee olekute seos temperatuuri- muutustega. Vee ringkäik looduses. Veekogud (looduslikud ja tehisveekogud). Puhtad/saastatud veekogud.

Õhk. Puhta õhu omadused. Õhu tähtsus. Õhusoojus: soe õhk, külm õhk. Erinevad soojusallikad (päike, ahi, radiaator, kamin). Õhutemperatuur erinevatel aastaaegadel. Termomeeter: temperatuuriskaala. Pluss- ja miinuskraadid. Õhu-, keha- ja veetemperatuuri mõõtmine. Ilmateate mõistmine.

Loodusvarad. Loodusvara/maavara. Maavarade tähtsus inimese elus. Savi, liiv, turvas, põlevkivi, paekivi. Muld, mulla harimine. Loodusvarade säästlik kasutamine.

Loodushoid. Valgusõpetus: Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad. Prillid, suurendus klaas. Õige valgustuse tähtsus. Elekter igapäevaelus. Ohutus. Elektri tähtsus ja säästmine.

Maateadus. Elukoht: oma kodulinna/valla kaart ja olulisemate kohtade leidmine sellelt (kodu, kool). Eestimaa. Eestimaa kaart: suuremad linnad, jõed, järved Eestimaal. Õpilaste poolt külastatud linnade märkimine kaardil. Eesti naaberriigid. Naaberriikide rahvad, keel ja rahvussümboolika.

Pinnavormid. Org, tasandik, poolsaar. Ilmakaared. Põhja- ja lõunasuuna määramine kompassiga. Plaan, maakaart, gloobus. Plaan – klassi plaani koostamine ja kasutamine ruumis orienteerumisel. Leppemärgid plaanil (puu, maja, jõgi, tee, mööbliesemed). Plaanil märgitud objektide/esemete leidmine klassis, koolis, õues. Kodulinna/küla plaan, oluliste objektide leidmine plaanilt. Orienteerumismängud koduasulas.

Kaart. Geograafiline Eesti, Euroopa ja maailma kaart:vaatlemine, võrdlemine. Eestimaa leidmine Euroopa ja maailma kaardilt (õpetaja abil). Naaberriikide nimetamine kaardi abil. Leppemärgid kaardil (asula, maantee, jõgi jms). Leppevärvide äratundmine. Ookeanile,

maismaale, jõgedele, järvedele, asulatele osutamine erinevatel kaartidel (Eesti-, Euroopa-, maailmakaart).

Gloobus. Ookeanile, maismaale, mägedele osutamine gloobusel. Eesti asukoha leidmine ja märkimine gloobusel.

Ohutusnõuded. Liiklus: Liiklusmärgid. Liikluseeskirja vajalike sätete tundmine ja järgimine liikluses. Jalgrattaga liiklemine. Ohutusnõuete täitmine: hädaabi number 112, 110; vajaliku informatsiooni edastamine. Käitumine erinevates olusituatsioonides: evakuatsiooni siltide mõistmine ja järgimine. Telefoni kasutamine. Teistele suunatud ohtliku käitumise märkamise; ohu vältimine; abi kutsumine.

Põhimõisted: minapilt, perekond, kodu, tähtpäevad, sõprus, erinevad rahvused ja rassid, emotsioonid, tervislikud eluviisid, toit, söömine, eelarve ja kokkuvõtte, hoiatus- ja teabemärkide mõistmine, töö ja sport, vaba aeg, sport ja meelelahutus, käitumine, eneseteenindusoskused ja käitumine, ametid, ametiõpe, kool, koolitarbed, multimeedia- ja digivahendeid, aeg, aastaajad, kalender, kell, elus ja eluta loodus, looduskaitse/keskkonnakaitse, loomad, linnud, putukad, aiandus, põllumajandus, loodushoid, maateadus, pinnavormid, kaart, gloobus, ohutusnõuded.

Praktilised tööd:

1. Osalemine kunstiprojekti, kus lapsed saavad väljendada oma tundeid ja mõtteid joonistamise, maalimise või muude kunstiliste vahendite abil;
2. Kollaži loomine, kus iga kujutis vastab ühele teemale (minapilt, perekond, kodu jne.)
3. Lapsed saavad kasutada lihtsaid sõnu või lauseid, et kirjeldada oma kunstiteoseid ja jagada oma mõtteid;
4. Laps loob kaarte tervislike toitude ja ebatervislike toidupiltidega, samuti kaarte, mis meenutavad tervislike harjumuste ja treeningute tähtsust;
5. Mänguline protsess. Lihtsad mängud, kus laps valib tervislike ja ebatervislike toitude vahel ning arvestab eelarvelisi piiranguid; Rollimängud: lapsed mängivad ostjate ja müüjate rolle, õpivad valima tervislikke tooteid ja arvestama eelarvet;
6. Infokaartide koostamine: hoiatusmärkide ja teavituste loomine tervisliku eluviisi kohta, mis aitavad neil paremini mõista nende märkide tähendust ohutuse tagamiseks;
7. Spordiüritused, spordimängud, mis aitavad arendada füüsilist aktiivsust ja huvi spordi vastu ning soodustavad sotsiaalset suhtlemist;
8. Mängud, mis on suunatud iseseisvus oskuste arendamisele, nagu oskus hoida enda ümbruses korda või kuidas käituda avalikes kohtades;

9. Rollimängud, kus lapsed mängivad erinevaid ametikohti ja mõistavad nende tähtsus ja vastutust;
10. Mängulised stsenaariumid, mis jälgendavad õppetunde ja kooli olukordi, et lapsed saaksid aru, kuidas käituda õppekeskkonnas;
11. Lihtsate projektide loomine arvutite või tahvelarvutite abil;
12. Mängud ja harjutused, kus lapsed õpivad aega määrama, nädalapäevi jne.;
13. Õppekäigud parkides, et uurida eluslooduse mitmekesisust, jälgida taimi, putukaid, loomi ning nende kasvu ja käitumist looduslikus keskkonnas;
14. Aiandus tunnid - õpime külvama taimi seemneid, uurime taimede struktuure ja funktsioone;
15. Taimede kogumine, herbaariumite, kollektsioonide loomine;
16. Kooli ümbruse koristamine, lillede istutamine;
17. Ekskursioonid farmidesse, koduloomadega tutvumine;
18. Õuesõpe, kus lapsed saavad õppida maateadust ja pinnavorme, samuti tutvuda kaartidega;
19. Õuesõpe, kus õpetame lapsi, kuidas looduses käituda, milliseid ohud võivad tänaval tekkida ja kuidas erinevates olukordades turvaliselt toime tulla. Reeglid.

6.1.4. Elu- ja toimetulekuõppe aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides elu- ja toimetulekuõppe aine teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Jõukohase ja huvipakkuva mängulise ja elulis-praktilise tegevuse kaudu toetatakse õpilaste huvi kujunemist ümbritseva keskkonna esemete, nähtuste ja tegevuste vastu. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine ümbritsevasse keskkonda ja inimestesse. Tekib positiivne hoiak õppimisse ja kujunevad õpi- ja lihtsa töö tegemise oskused. Elu- ja toimetulekuõppe aine raames tutvutakse erinevate tegevusalade ja elukutsetega. Õppekäikudel tutvuvad õpilased erinevate jõukohaste ametitega, päevakeskustega, toetatud elamise võimalustega jms. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda oskusi ning võimeid. Koostegevuses õpilasega toimub tema karjääri edasine planeerimine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Teema käsitlemine toimub iga õpilase isiklikele kogemustele tuginedes. Praktilise tegevuse ja õppekäikude läbi kogevad õpilased elulistes olukordades vahetult loodust ja igapäevaelu nähtusi. Olulisel kohal on õuesõppetunnid. Õpilased tutvuvad elus ja eluta loodusega ning inimtekkelise keskkonnaga. Õpilastele mõistetavatest olukordadest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja keskkonna säästliku ning jätkusuutliku inimtegevuse põhimõtteid. Õpilased õpivad mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saavad praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonna ressursside kasutamist.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kesksel kohal on adekvaatse minapildi kujunemine. Õpilased õpivad teadvustama enda rolli perekonnas, klassi- ja koolikaaslaste hulgas ja laiemalt ühiskonnas. Erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitluste kaudu õpivad õpilased aru saama sõprussuhetest. Mängulises tegevuses omandavad õpilased oskused kaaslaste kõrval ja kaaslastega koos tegutsemiseks ning esmased koostööoskused. Oluline on kaasata õpilasi nende elu-, mängu-, õpi- ja töökeskkonda puudutavatesse valikute tegemisse. Kesksel kohal elu- ja toimetulekuõppe aines on koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemuse saamine näiteks suunatud paaristööd või rühmatööd tehes. Õppetöö osana osaletakse kogukonna üritustel, nt heakorratalgutel, kultuurisündmustel nii osalejate kui pealtvaatajatena jms.

Kultuuriline identiteet

Kultuuriline identiteet kujuneb õpilastel kodu, kooli ja laiemalt ühiskonna pidevas koostöös. Elu- ja toimetulekuõppe aines tutvuvad õpilased Eestimaa, eesti keele ja rahvuse ning kultuuripärandiga. Õpilased õpivad märkama ja aktsepteerima erinevast rahvusest ja rassist kaaslasti enda ümber. Õpilased tutvuvad lisaks enda kultuuri keskkonnale ka kaaslaste omaga ning õpivad huviga ja avatult suhtuma rahvuslikesse ja kultuurilistesse erinevustesse. Olulisel kohal õppetegevuses on osalemine erinevatel kultuurisündmustel nii osavõtjate kui küllastajatena, kohtumised teiste kultuuride esindajatega nt spordivõistlustel, õppetööd toetavate projektide raames jms. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine uude ja erinevasse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Igapäevaste tegevuste kaudu ja õppekäikudel suunatakse õpilasi leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet. Õpilased õpivad igapäevategevustes, õpi- ja lihtsates tööülesannetes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama keskkonnas olevat piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud teavet. Õpilasi suunatakse mõtestatult kasutama vaba aja veetmise võimalusena erinevaid

meediakanaleid: televisiooni, ajakirjandust jms. Ohutusega seonduvate teemade raames käsitletakse õpilaste kogemusväljaga ühtivaid ja arusaadavaid meediakasutusega seonduvaid ohte.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kõikide elu- ja toimetulekuõppe aine teemavaldkondade käsitlemise raames saab õpetaja kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid digikeskkondi ja rakendusi. Õpilasi saab suunata mänguliste tegevuste ja õppimise kaudu kasutama arengule vastavaid jõukohaseid digivahendeid. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama nii õppetegevuses kui igapäevasel suhtlemisel. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele.

Tervis ja ohutus

Elu- ja toimetulekuõppe aine teemade hulgas on olulisel kohal õpilaste minapildi kujundamine, sh tutvumine inimese organismi ehituse ja funktsiooniga ning tervislike eluviiside põhimõtted. Teemavaldkonna Vaba aeg raames on soovitatav eraldi käsitleda sportimist kui vaba aja veetmise võimalust. Õpilasi suunatakse näitlike eluliste olukordade, sh rollimängude, dramatiseeringute jms kaudu järgima tervislikke eluviise tutvustades tervisliku toitumise põhimõtteid, vee tarbimise olulisust ning erinevaid sportimise võimalusi nii iseseisvalt kodus kui avalikel spordiväljakutel ning treeningute raames. Ohutuse teemat saab käsitleda läbivalt erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemavaldkondade raames kujundades õpilastel teadmised ja oskused ohutusest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Õpilased õpivad tundma iseennast, enda tugevusi ja nõrkusi. Õpetaja jt täiskasvanute eeskujul kujuneb positiivne suhtumine iseendasse, kaaslastesse ja laiemalt ümbritsevasse keskkonda, sh looduskeskkonda. Erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitluste läbi omandavad õpilased aktsepteeritavad väärtushinnangud ning käitumismallid. Õppimine toimub elulistes olukordades, rollimängude, dramatiseeringute läbi. Õpilastega külastatakse teatrietendusi ja vaadatakse filme, mida hiljem koos analüüsitakse.

6.1.5. Elu- ja toimetulekuõppe aine lõiming teiste õppeainetega

Elu- ja toimetulekuõpe on toimetulekuõppes üldõpetuse teljeks. Üldõpetus muudab õppe- ja kasvatustegevuse elulähedasemaks ning toetab seoste kujunemist erinevate valdkondade vahel toetades omandatud oskuste ja teadmiste ülekandmist igapäevasesse ellu.

Lapse elust, huvidest ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika seob õppe- ja kasvatustegevuse tervikuks. Teiste ainete õpetamine on tihedalt seotud elu- ja toimetulekuõppe teemadega. Soovitav on õpetus temaatiliselt planeerida ning siduda teiste õppeainete sisu elu- ja toimetulekuõppe õppetsükli teemaga. Temaatilise planeerimise puhul toimub õppetöö õppetsükliina teatud perioodi jooksul kindla teema raames. Eri valdkondadesse kuuluvaid teadmisi ja oskusi kujundatakse sama teemat käsitledes paralleelselt kõikides õppeainetes. Õpet traditsioonilise ainetunnina ei korraldata, vaid keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele.

Elu- ja toimetulekuõpe ja vene keel

Elu- ja toimetulekuõppe aine teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad teemakohaseid piltide, sümbolite, skeemide või tekstina esitatud õppetekste, otsivad suunamisel infot erinevatest allikatest: töölehed, arengule vastavad raamatud, internet vms.

Elu- ja toimetulekuõpe ja matemaatika

Elu- ja toimetulekuõppe ja matemaatika teemavaldkonnad on tihedalt omavahel lõimunud. Elu- ja toimetulekuõppe aines käsitletavat teemad toetavad õpilaste elulis-praktiliste oskuste omandamist igapäevastes olukordades ning on aluseks eluliste matemaatiliste oskuste kujunemisele. Elu- ja toimetulekuõppes käsitletavatest teemavaldkondadest tuleneb eluliste matemaatiliste jutukeste aines. Minapildi kujundamise raames areneb õpilaste ettekujutus oma kehast, mis on aluseks ruumisuhetest arusaamisele. Minapildi kujundamise raames saab algust teha lihtsate praktiliste mõõtmisülesannetega. Igapäevase mängu- ja õpitegevuse käigus õpivad õpilased rühmitama esemeid vastavalt nende funktsioonile ning sealt edasi vastavalt etteantud tunnustele. Aja teemade käsitlemine toimub lõimitult nii elu- ja toimetulekuõppe kui matemaatika õpetuse raames läbivalt terve kooliaja. Raha olemuse, otstarbe ja kasutamise põhimõtete selgitamine, samuti lihtsa eelarve kavandamise ja säästliku eluviisi põhimõtete omandamine toimub samuti lõimitult nii elu- ja toimetulekuõppe kui matemaatika aines.

Elu- ja toimetulekuõpe ja kunst ja käeline tegevus

Elu- ja toimetulekuõppe aines saadud kogemused ja omandatud teadmised kinnistatakse kunsti ja käelise tegevuse tööde abil. Näiteks aja kulgu ja aastaajalisi muutusi looduses saab kujutada temaatiliste kunstitööde abil. Minapildi kujunemist toetab õpilasest elusuuruses pildi joonistamine. Kella õppimisel saab kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdada kellamaketi jne.

Elu- ja toimetulekuõpe ja tööõpe

Elu- ja toimetulekuõppe ning tööõppe teemavaldkonnad on tihedalt lõimunud. Osaliselt on elu- ja toimetulekuõppes omandatavad kogemused, oskused ja teadmised aluseks tööõppes käsitletavatele teemadele. Teisalt käsitletakse elu- ja toimetulekuõppe aine ja tööõppe aine õpetamisel samaaegselt ühe valdkonna teemasid. Elu- ja toimetulekuõppe aines toimub õpilaste eneseteenindusoskuste ja esmaste tööharjumuste kujundamine, mis on aluseks tööõppe aines omandatavatele lihtsa töö oskustele. Elu- ja toimetulekuõppes omandatavad teadmised ametitest, kujutlus raha olemusest ja selle teenimisvõimalustest, teadmised kokkuhoiust ja säästmisest on aluseks tööõppes käsitletavatele sisseostude sooritamise ja eelarve planeerimisega seonduvatele tegevustele.

Elu- ja toimetulekuõpe ja kehaline kasvatus

Elu- ja toimetulekuõppe aines saavad õpilased teadmisi tervislikest eluviisidest, sh liikumisharjumuse olulisusest nii füüsilise kui vaimse tervise seisukohalt. Omandatud teadmisi saavad õpilased rakendada kehalise kasvatuses tundides. Kehalise kasvatuses tundides õpivad õpilased koostööoskusi. Erinevate liikumismängude mängimisel peavad õpilased toime tulema situatsioonidega, kus on oluline mõista enda ja kaaslaste emotsioone. Sõpruse ja emotsioonide teemasid käsitletakse elu- ja toimetulekuõppe raames. Kehalise kasvatuses raames saavad õpilased osaleda erinevatel liikumis- ja spordiüritustel, kus nad õpivad käituma vastavalt üldkehtivatele käitumisnormidele.

Elu- ja toimetulekuõpe ja muusika

Muusikaõpetus toetab elu- ja toimetulekuõppe teemade omandamist. Muusikatundides saavad õpilased kuulata või laulda temaatilisi laule, kuulata pillilugusid, anda muusika ja rütmi abil edasi enda emotsioone. Rahvalaulude kuulamine ja õppimine toetab Eesti kultuuripärandi tundmaõppimist. Erinevate rahvaste ja maade muusika, laulude ja pillidega tutvudes õpivad õpilased mõistma ja hindama erinevusi kultuurides ja kommetes. Kontsertide ja muusikaetenduste külastamisel õpivad õpilased käituma vastavalt üldkehtivatele käitumisnormidele.

Elu- ja toimetulekuõpe ja rütmika

Rütmikas saab muusika, rütmi ja liikumise läbi toetada elu- ja toimetulekuõppe teemade omandamist. Erinevate liikumismängude, tantsude jms abil kujuneb õpilastel minatunnetus ja enda kehataju, arenevad koostööoskused ja sõprussuhted. Rahvuslike liikumismängude ja rahvatantsude abil saab kujundada õpilastel arusaamist Eesti rahvuspärandist ning toetada aja kulgemise mõistmist läbi vana aja lugude.

6.2. Vene keel

(kooli õppekeel)

6.2.1. Õppetegevus

6.2.1.1. Vene keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste ja tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Kõnearenduses arvestatakse õpilase üldist arengutaset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmiskahjustust, artikulatsiooniaparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid.

6.2.1.2. Keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil. Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisem enda väljendamine nii keeleliste kui ka mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine.

6.2.1.3. Arendatakse suutlikkust oma teadmiste ja omandatud suhtlemisvahenditele vastavalt teavet küsida, edastada ja kasutada; mõista suhtlussituatsioone; kuulata ja mõista kohandatud teksti, lugeda ja mõista silte ja teabelauseid ning kohandatud lühitekste sõltuvalt kõne arengu tasemest; mõista ja kasutada graafilist teavet (pilte, skeeme) ja instruksioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet.

6.2.1.4. Keele õpetamine on seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõikides tundides ning klassivälistes tegevustes. Kõne sisu toetub esialgu tajutavale situatsioonile, hiljem ka tajukujutlustele, sh piltidele. Verbaliseeritakse praktilises tegevuses tekkivaid olukordi, kommenteeritakse/kirjeldatakse oma või teiste tegevust.

6.2.1.5. Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse mitteverbaalseid ja verbaalseid situatiivseid suhtlemisakte. Suhtlemine täiskasvanuga toimub esialgu oma soovide väljendamise tasandil ning hiljem täiskasvanu suunatud/juhendatud suhtlussituatsioonides ning tegevustes, mille käigus omandatakse uusi teadmisi. Õpetaja ülesandeks on toetada verbaliseerimist, andes ette suhtlemisvahendid ja mallid, mida hakatakse järk-järgult iseseisvamalt kasutama. Õpilaste omavahelist suhtlemist soodustatakse, korraldades erinevaid koostegevusi.

6.2.1.6. Suhtlemisvahendite kasutama õpetamisel teadmiste omandamiseks arvestatakse järgmisi etappe: olemasoleva kogemuse fikseerimine, tuttavate objektide ning tegevuse tajumise sõnastamine, kujutiste ja kujutluste aktiveerimine mälpildile toetudes, varem tundmatute objektide ja tegevuste analüüsi sõnastamine omandatud suhtlemisvahendite piirides. Oluline on suunata õpilasi mõistma ja õigesti kasutama objektide nimetusi, eristama neid tegevust, seisundit ja tunnuseid väljendavatest vahenditest.

6.2.1.7. Kuulmistähelepanu piisav areng on kõne mõistmise eelduseks. Selle arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste tähenduste mõistmiseks kasutatakse hääliksuste ja sõnade järele kordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist. Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lühiteksti.

6.2.1.8. Kõneloome arendamisel on peamine eesmärk laiendada õpilaste baassõnavara ja kujundada baaslausungite moodustamise ja kasutamise oskust, et jõuda dialoogi sisaldavate lühitekstide loomiseni. Kõne hääldusliku külje arendamisest olulisem on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist.

6.2.1.9. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid.

6.2.1.10. Grammatikaõpetuses õpetatakse lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktilist mõistmist ja kasutamist.

6.2.1.11. Ladusa lugemiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Lugemisoskus tähendab eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada teavet ümbritsevast maailmast. Harjutatakse oskust lugeda tähtede, sõnade ja lühemate lausete kaupa.

6.2.1.12. Iseseisva kirjutamiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade ja lühikeste lausete kirjutamise – häälimise, õigekirja ja ära kirja, oskust.

6.2.2. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel arendatakse oskust tulla toime igapäevastes suhtlussituatsioonides, püsida dialoogis. Täiendatakse eneseväljendusoskusi, kujundatakse suhtlemisoskust, arendatakse oskust iseseisvalt informatsiooni hankida ja kasutada ning teateid edastada. Toetatakse õpilase suutlikkust kõnelemisel mälu kujutlustele tugineda. Kujundatakse oskust eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada. Kujuneb suutlikkus lühikest ja arusaadavat juhendit mälu säilitada ja seda õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel arvestada. Arendatakse oskust kõne abil oma tegevust planeerida ja reguleerida.

Õpilane omandab elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Grammatikateemasid õpetatakse praktilisel viisil.

6.2.3 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) mõistab igapäevakõnet;
- 2) mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi;
- 3) tunneb kirjelduse järgi ära tuttavad objektid, sündmused;
- 4) mõistab igapäevaelu suhtlussituatsioonides kasutusel olevate märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid;
- 5) mõistab seoseid objekt-pilt-skeem-keeleüksus;
- 6) kirjeldab objekti asukohta teiste objektide suhtes;
- 7) mõistab igapäevaseid põhjus-tagajärg seoseid;
- 8) mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti;
- 9) kasutab elulistes olukordades vajalikku põhisõnavara;
- 10) alustab dialoogi ja suudab selles lühiajaliselt püsida;
- 11) kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi õpitud viisil;
- 12) kasutab õpitud üldnimetusi;
- 13) kommenteerib oma tegevuse tulemust õpitud viisil;
- 14) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes laiendatud lihtlauset;
- 15) jätab meelde ja edastab lühiteate;
- 16) annab verbaalselt või alternatiivsel viisil edasi lühijutu sisu;
- 17) teab peast õpitud luuletusi;
- 18) kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides õpitud viisil;
- 19) oskab nimetada ja kirjutada olulisi andmeid enda kohta õpitud viisil;
- 20) eristab erinevaid häälikuid ja nende järjekorda lihtsa silbistruktuuriga sõnades;
- 21) häälib iseseisvalt lihtsa silbistruktuuriga sõnu;
- 22) kasutab sümboleid ja sõnakaarte päevakava koostamiseks;
- 23) loeb erineva pikkusega lihtsa silbistruktuuriga sõnu ja lühilauseid;
- 24) leiab abiga vajalikku infot jõukohaseks kohandatud retseptist, telekavast jms;
- 25) tunneb kirjatahti, kirjutab kirjatahti, sõnu ja lühilauseid;
- 26) sooritab ärakirja lühikese lause või fraasi kaupa;
- 27) oskab kirjutada oma allkirja;
- 28) kasutab võimalikult ohutult tuttavaid digivahendeid, internetiotsingut ja sotsiaalmeediat;
- 29) oskab lugeda ja saata lihtsamaid e-kirju.

Õppesisu III arengutasemel

Kõne mõistmine. Korralduste, juhendite mõistmine. Verbaalse ja mitteverbaalse info seostamine. Õpitud märkide ja sümbolite kasutamine. Tuttavate objektide ja sündmuste äratundmine kirjelduse järgi. Seoste objekt – pilt – skeem – keeleüksus loomine. Objektide asukoha teadvustamine kahe parameetri alusel (all paremal, taga peal jne). Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide kuulamine/lugemine. Suulise teksti mõistmine. Tekstide sisu taastamine skeemide ja tekstide sisu taastamine skeemide ja küsimuste abil. Põhjuste ja tagajärgede ja seoste mõistmine. Sõnade hääldamise täpsustamine. Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal).

Eneseväljendus ja sõnavara. Enamlevinud suhtlemissituatsioonide väljendused. Kujutluste verbaliseerimine ja/või alternatiivsete vahenditega väljendamine. Võrdlemine plaani järgi (inimesed, aastaajad, loomad, puuviljad). Telefoni kasutamine. Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes elulistes situatsioonides. Üldistamine 2- 3 üldistustasandil, allrühmade moodustamine ja nimetamine. Elementaarsete põhjus-tagajärg seoste loomine praktilises tegevuses. Käänded (funktsioonide kaupa), pöörded igapäevases kõnes. Omadussõnad emotsioonide ja tunnete kirjeldamiseks. Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. Salmide õppimine kuulamise järgi.

Tekstiloomine ja mõistmine. Oma tegevuse ja tulemuse kommenteerimine. Oma lähituleviku tegevuse sõnaline/alternatiivsete suhtlusvahenditega planeerimine. Täiendava teabe lisamine küsimustele vastates. Pildi (tegevuspilt, olupilt, kuni 5st pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine küsimuste abil. Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) täiendid moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. Mõisted lause-jutuke. Tegevusaktide hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi.

Lugemine ja kirjutamine. Lugemine ja kirjutamine igapäevaelus (telekava, toiduretsept, juhend, allkiri, blankettide täitmine, arvutikeele väljendid jms).

Tähestik. Kirjätähed, suur algustäht nimedes, sõnu ja lühilauseid. Lihtsas keeles (ARE keeles) tekstide lugemine. Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel, märkimine abiga.

Põhimõisted: kõne mõistmine, juhendite mõistmine, lihtkeelse teksti mõistmine, põhjus-tagajärg seosed, sõnade hääldamine, märgid ja sümbolid, objektide äratundmine, info seostamine, eneseväljendus, sõnavara, suhtlemissituatsioonid, kujutluste verbaliseerimine, alternatiivsed väljendusvahendid, telefoni kasutamine, suhtlemine, üldistamine, põhjus-tagajärg seosed, käänded, pöörded, omadussõnad, lihtlauseid, luuletused, salmid, tekstiloomine, tegevuste

planeerimine, küsimustele vastamine, lause moodustamine, jutustamine, mõisted lause-jutuke, tähestik, kirjatähed, lugemine, hääliku diferentseerimine.

Praktilised tööd:

1. Mängud: helide äratundmise mängud; pildi ja sõnamängud; mängud, kus tuleb jälgida juhiseid ja korraldusi ning neid täita (VEPA); objektide asukoha määramise mängud, kasutades erinevaid suunavaid märke ja sümboleid;
2. Hääldamisharjutused, kus õpilane saab täpsustada sõnade hääldust ja harjutada erineva pikkusega sõnade häälimist;
3. Rollimängud: õpilased saavad mängida erinevaid rolle ja väljendada oma tundeid ja mõtteid läbi rollimängude;
4. Võrdlemine ja üldistamine: õpilased saavad võrrelda objekte, inimesi või aastaaegu plaani järgi ning teha üldistusi nende kohta;
5. Mängud/ kopeerimisharjutused erinevate helitekitajatega.
6. Peitusemäng, hääle järgi inimese leidmine.
7. Luuletuste ja salvide õppimine;
8. Planeerimine oma lähituleviku tegevusi kasutades sõnalist või alternatiivseid suhtlusvahendeid;
9. Lühilause moodustamine ja kasutamine suhtluses;
10. Lühikeste ja pikkade häälikute eristamine kuulmise järgi ning nende märgistamine abivahenditega;
11. Tähestiku, kirjatähtede ja sõnade õppimine ning harjutamine. Lihtsate lausete lugemine ja kirjutamine;
12. Kirjutamine pildi- ja/või sõnakaartide abil;
13. Tähekasutusreeglitel põhinev kirjutamine;
14. Kirja eelharjutused töölehel- erineva amplituudiga joonte tõmbamine - pliiatsiga, värviga, sõrmega;
15. Joonte tõmbamine mannale, liivale, erineva amplituudiga joonte katmine voolimismassiga. Oma nimekaardi ühendamise enda fotoga;
16. Digitaalsed õppemängud;
17. Õige ja vale tähekuju eristamise harjutused/mängud;
18. Õpitavate sõnade ladumine tähekaartide/klotside abil näidise ja häälimise toel;
19. Ärakiri (paberilt, raamatust, raskeim variant on ärakiri tahvlilt);
20. Sõna trükkimine klaviatuuril.

6.2.4. Vene keele aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulis-praktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides vene keele aine soovituslikus ainekavas kirjeldatud valdkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Jõukohase ja huvipakkuva mängulise ja elulis-praktilise tegevuse kaudu toetatakse õpilaste huvi kujunemist ümbritseva keskkonna esemete, nähtuste ja tegevuste vastu. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine ümbritsevasse keskkonda ja inimestesse. Tekib positiivne hoiak õppimisse ja kujunevad jõukohased eneseväljendus-, lugemis- ja kirjutamisoskused. Õppekäikudel saavad õpilased arendada lugemisoskust, teistega suheldes eneseväljendusoskusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Vene keele aines omandatud oskusi ja teadmisi saavad õpilased kasutada igapäevastes elulistes olukordades. Olulisel kohal on õuesõppetunnid, kus pildimaterjali, sõnakaardid jms saab ühendada looduses leiduvaga. Õpilased tutvuvad elus ja eluta loodusega ning inimtekkelise keskkonnaga. Õpilased õpib mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saavad praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonnaressursside kasutamist.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kesksel kohal on adekvaatse minapildi kujunemine. Õpilased õpivad teadvustama enda rolli perekonnas, klassi- ja koolikaaslaste hulgas ja laiemalt ühiskonnas. Erinevate vene keele aine teemakäsitluste kaudu õpivad õpilased aru saama sõprussuhetest. Mängulises tegevuses omandavad õpilased oskused kaaslaste kõrval ja kaaslasega koos tegutsemiseks ning esmased koostööoskused.

Kultuuriline identiteet

Kultuuriline identiteet kujuneb õpilastel kodu, kooli ja laiemalt ühiskonna pidevas koostöös. Vene keele aine erinevate teemavaldkondade kaudu tutvuvad õpilased Eestimaa, eesti keele ja rahvuse ning kultuuripärandiga. Õpilased õpivad märkama erinevast rahvusest ja rassist kaaslasti

enda ümber. Õpilased tutvuvad lisaks enda kultuurikeskkonnale ka kaaslaste omaga ning õpivad huviga ja avatult suhtuma rahvuslikesse ja kultuurilistesse erinevustesse. Olulisel kohal õppetegevuses on osalemine erinevatel kultuurisündmustel nii osavõtjate kui külastajatena, kohtumised teiste kultuuride esindajatega nt spordivõistlustel, õppetööd toetavate projektide raames jms. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine uude ja erinevasse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Igapäevaste tegevuste kaudu ja õppekäikudel suunatakse õpilasi leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet. Õpilased õpivad igapäevategevustes, õpi- ja lihtsates tööülesannetes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama keskkonnas olevat piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud teavet. Õpilasi suunatakse mõtestatult kasutama vaba aja veetmise võimalusena erinevaid meediakanaleid: televisiooni, ajakirjandust jms. Ohutusega seonduvate teemade raames käsitletakse õpilaste kogemusväljaga ühtivaid ja arusaadavaid meediakasutusega seonduvaid ohtusid.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Vene keel aine teemavaldkondade käsitlemise raames saab õpetaja kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid digikeskkondi ja rakendusi. Õpilasi saab suunata mänguliste tegevuste ja õppimise kaudu kasutama arengule vastavaid jõukohaseid digivahendeid. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele.

Tervis ja ohutus

Vene keele aine kuulamis-, vestlus- ja lugemisteemade hulgas on olulisel kohal õpilaste tervislike eluviisidega seonduv. Õpilasi suunatakse näitlike eluliste olukordade, sh rollimängude, dramatiseeringute jms kaudu järgima tervislikke eluviise tutvustades tervisliku toitumise põhimõtteid, vee tarbimise olulisust ning erinevaid sportimise võimalusi nii iseseisvalt kodus kui avalikel spordiväljakutel ning treeningute raames. Ohutuse teemat saab käsitleda läbivalt erinevate teemavaldkondade raames kujundades õpilastel teadmised ja oskused ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Õpilased õpivad tundma iseennast, enda tugevusi ja nõrkusi.

Õpetaja jt täiskasvanute eeskujul kujuneb positiivne suhtumine iseendasse, kaaslastesse ja laiemalt ümbritsevasse keskkonda, sh looduskeskkonda. Erinevate vene keele teemakäsitluste läbi omandavad õpilased aktsepteeritavad väärtushinnangud ning käitumismallid. Õppimine toimub elulistes olukordades, rollimängude, dramatiseeringute läbi. Õpilastega külastatakse teatrietendusi ja vaadatakse filme, mida hiljem koos analüüsitakse. Vastavasisulised tegevused arendavad õpilaste suhtlemisjulgust ning eneseväljendusoskusi.

6.2.5. Vene keele aine lõiming teiste õppeainetega

Vene keel ja elu- ja toimetulekuõpe

Vene keeles omandatud verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid, omandatud piltide, sümbolite, sõnade ja lihtsa teksti lugemise oskust kasutatakse kõikide elu- ja toimetulekuõppe teemade käsitlemisel. Elu- ja toimetulekuõppe aine raames, sh praktilise tegevuse käigus kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad teemakohaseid piltide, sümbolite, skeemide või tekstina esitatud õppejutte, otsivad suunamisel infot erinevatest allikatest: töölehed, arengule vastavad raamatud, internet vms.

Vene keel ja matemaatika

Vene keeles omandatud oskusi ja teadmisi kasutatakse matemaatikas erinevate ülesannete lahendamisel. Vene keele aines raames omandavad õpilased passiivses ja aktiivses kasutuses matemaatikaalase sõnavara, nt kehaosade nimetused, ruumisuhteid, suurustunnuseid jms märkivad mõisted. Õpilased õpivad mõistma ja kasutama arvsõnu, järgarvude nimetusi, mõõtühikute nimetusi jms. Õpilased õpivad lugema, mõistma ja järeldusi tegema visuaalselt interpreteeritud infost, mis on esitatud erinevate piltide, jooniste, tabelite, skeemide, graafikute jmt abil. Nende õpilaste puhul, kes on omandanud lihtsa teksti lugemise oskuse, on oluline toetada funktsionaalse lugemisoskuse arengut lugedes elulisi matemaatilisi jutukehi ja suutlikust rakendada loetud tekstist saadud teavet. Teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust.

Vene keel ja tööõpe

Õppetöö läbiviimisel suhtleb õpetaja õpilastega kasutades õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad piltide, skeemide, sõnade/ lihtlausete kaudu esitatud teavet ning töö täitmisel lähtuvad sellest. Koostöös teistega arenevad õpilaste suhtlemisoskused.

Vene keel ja kehaline kasvatus

Kehalise kasvatus tundides praktiliste liikumistegevuste raames kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilased õpivad kuulama, mõistma ja täitma õpetajapoolseid korraldusi ja järgima verbaalselt ja/ või alternatiivsete vahendite abil selgitatud mängureegleid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad piltide, sümbolite, skeemide või tekstina esitatud infokandjaid linnaruumis, mängu- ja spordiväljakutel, looduskeskkonnas jm.

Vene keel ja rütmika

Õpilasi suunatakse jälgima, mõistma ja täitma õpetaja korraldusi. Õpilased osalevad rütmisalmide lugemisel, liisutamisel, rahvalaulude laulmisel jms.

Vene keel ja muusikaõpetus

Muusikatundides on võimalus õpilasel kasutada vene keele aines õpitud sõnu, häälightsusi (nt loomahääled) ja emotsioone ning tegevusi väljendavaid žeste. Vene keele tunnid on võimaluseks lugeda ja pähe õppida laulusõnu.

Vene keel ja kunst ja käeline tegevus

Kunsti ja käelise tegevuse aine teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema

loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased kirjeldavad suunavate küsimuste ja pildimaterjali abil enda ja teiste kunstitöid, emotsioone, mis tekkisid loometöö käigus ning valmis töid vaadates. Õpilased loevad piltide, skeemide, jooniste või tekstina esitatud tööjuhendeid, kirjutavad kunstitöödele enda nime, töö pealkirja jms.

6.3. Matemaatika

6.3.1. Õppetegevus

6.3.1.1. Matemaatikaalaseid teadmised ja oskused on ümbritsevas keskkonnas toimetuleku eelduseks. Õpetamine seostatakse igapäevaeluga. Õpetamisel kasutatakse mängulisi ja elulisi situatsioone.

6.3.1.2. Matemaatikas luuakse esmane mõistete ja tegevuste baas, mis aitab õpilasel orienteeruda teda vahetult ümbritsevas esemete ja nähtuste maailmas. Luuakse eeldused märgata esemetele iseloomulikke tunnuseid ning mõista esemete ja objektide omavahelisi seoseid. Igapäevaelus hakkama saamiseks on oluline praktiliste ülesannete lahendamise oskus, mida arendatakse sotsiaalse matemaatika ülesannete kaudu.

6.3.1.3. Arvumõiste kujunemisele eelneb töö arvueelses valdkonnas. Õpetamist alustatakse oma keha tunnetamisest, ruumitaju arendamisest, objektide rühmitamisest tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes.

6.3.1.4. Õpetatakse praktilistes tegevustes orienteeruma hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes. Omandatakse oskused kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada praktiliselt/materialiseeritult lihtsaid matemaatilisi tehteid, mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid.

6.3.1.5. Õpetamisel seostatakse erinevad tegevused ajamõistetega, toetudes näitlikele vahenditele.

6.3.1.6. Praktiliste tegevuste käigus õpetatakse mõistma raha otstarvet ning teostama igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

6.3.1.7. Harjutamisel kasutatakse mitmeid digivahendeid, mis tagavad tehnoloogiaalased algteadmised igapäevaeluks

6.3.2. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel on rõhuasetus sotsiaalmatemaatikal. Laiendatakse ja täpsustatakse õpitud mõisteid. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone. Jätkub arvude tundmaõppimine ja arvutamisoskuste kujundamine. Õpilast suunatakse mõõtevahendeid praktilises tegevuses iseseisvalt kasutama. Õpitakse iseseisvalt sooritama igapäevaseid oste ning raha kasutust planeerima. Õppetöös kasutatakse digivahendeid eesmärgipäraselt ja

internetiohutuse algtõdesid silmas pidades. Õpilasi suunatakse iseseisvalt õpitud lauamänge mängima. Õpetatakse iseseisvalt oma aega planeerima, selleks kalendrit ja päevaplaani kasutama.

6.3.3. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) võrdleb esemeid ja nende kujutisi ning koostab erinevaid jadasid õpitud suurustunnuste järgi;
- 2) koostab kasvavaid ja kahanevaid arvujadasid;
- 3) koostab näidise järgi mitmest geomeetrisest kujundist koosneva jada;
- 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi sõnalise juhendi järgi 2–4 tunnuse alusel;
- 5) loendab esemeid ning seostab hulga, arvu ja numbri õpitud arvuvalla piires;
- 6) teab naturaalarvude järjestust õpitud arvuvalla piires, loeb ja kirjutab mitmekohalisi numbreid;
- 7) liidab ja lahutab peast või abivahendeid kasutades õpitud arvuvalla piires;
- 8) kasutab kalkulaatorit igapäevaelus;
- 9) koostab matemaatilisi jutukesi etteantud hulkade järgi;
- 10) määrab objekti asukohta ruumis, arvestades kahte parameetrit;
- 11) seostab sündmused ajaga;
- 12) kasutab kalendrit; teab kuupäeva, järjestab kalendrikuud, suudab seostada kalendrikuud aastaegadega;
- 13) koostab, jälgib ja järgib päeva- ja nädalaplaani;
- 14) teab kellaaja märkimise viise ja tunneb kella veerand- ja kolmveerandtunni täpsusega, seostab kellaaja igapäevategevustega;
- 15) kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades; oskab mängida lauamänge;
- 16) kasutab raha õpitu piires praktilises situatsioonis; kasutab raha või pangakaarti maksmisel;
- 17) oskab mõõta õpitud mõõtevahenditega.

Õppesisu III arengutasemel

Tegevused esemetega, suurus kujutlused. Esemete ja nende kujutiste võrdlemine kõrguse, paksuse/jämeduse, sügavuse, mahu tunnuste järgi. Jadade koostamine suurustunnuste järgi. Jadade piiride sõnastamine (see põõsas on kõige madalam, see kuusk on kõige kõrgem).

Vormikujutlused. Geomeetrilised kujundid: ring, kolmnurk, ruut, ristkülik. Äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine. Mustrite koostamine. Geomeetrilistest kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades.

Ruumikujutlused. Eseme asukoha määramine oma keha suhtes, teise eseme suhtes muutuvates tingimustes ruumis ja tasapinnal. Ruumisuhteid sisaldavate tegevusjuhiste mõistmine ja täitmine.

Ajakujutlused. Aastaring. Aasta ja 12 kuud. Aastaajad, seostamine kuudega. Kalender. Kalendri kasutamine. Nädala- ja kuupäeva seostamine toetudes kalendrile. Kella tundmine. Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund. Ajakavad: tv-kava, sõiduplaan, elektrooniline tabloo. Kuupäev ja kellaaeg telekavas. Aja planeerimine seoses enda tegevusega.

Hulgakujutlused. Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine. Hulkade praktiline ühendamine, eraldamine, jaotamine osahulkadeks. Hulga koostisse kuuluvate osahulkade variatiivsus. Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega. Arvu koostis. Arvu liitehitus. Liitmine ja lahutamine. Märgid $+$, $-$, $=$. Arvu liitehituse kasutamine liitmisel ja lahutamisel, arvu kümnendkoostise tutvustamine. Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus.

Rahaühikud. Raha saamine ja kasutamine. Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused, jne. Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. Taskuraha. Raha kokkuhoid. Väikeste ostude sooritamine kaupluses. Hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hinna ja olemas oleva raha seos. Poemäng.

Mõõtmine. Pikkusühikud: m, km; Raskusühikud: g, kg; Mahu mõõtmine koduste vahenditega (klaas, lusikas). Skaalad. Kraadiklaasid (termomeeter), toa-ja välistemperatuuri näit, ülesmärkimine, praktiline võrdlemine. Kehatemperatuur. Praktiline mõõtmine (sh enda pikkus, kaal, kinganumber).

Tekstiülesanded. Elulise sisuga 1-tehteliste tekstiülesannete suunatud koostamine ja lahendamine, kusjuures ülesannet sisu modelleeritakse näitvahenditega (pildid, skeemid) või praktilise tegevusega.

Põhimõisted: hulk, arv, liitmine ja lahutamine, märgid ($+$, $-$, $=$), pikkusühikud (suurus, kõrgus, pikkus, maht, sügavus, skaalad), geomeetrilised kujundid (ring, kolmnurk, ruut, ristkülik), joonlaud, ruum, tasapinn, aastaring, aasta, kuu, kalender, nädala, päev, kell, ajakava, päevaplaan, kuupäev, rahaühikud, tekstiülesannet, praktiline tegevus.

Praktilised tööd:

1. Erineva suurusega objektide jadade loomine teatud tunnuse, näiteks kõrguse, paksuse või muu tunnuse järgi;

- 2.Mahtude võrdlus. Erineva suurusega anumate, näiteks klaaside, kausside või kastide täitmine erinevate esemetega, nagu kuivatatud oad, riis või väikesed mänguasjad. Õpilased võrdlevad, kui palju iga konteiner mahutab ja milline on nende mahtude suhe;
- 3.Erinevate objektide kõrguse mõõtmine, näiteks joonlaua või mõõdulindi abil, objektide paigutamine nende kõrguse järgi;
- 4.Praktilised tegevused tasapinnaliste kujundite ja ruumiliste kujundite loomiseks ja muutmiseks, kasutades konstruktoreid (lauakonstruktoreid (LEGO), põranda konstruktoreid, puidust ja plastmassist ehitusmaterjalid moodulid jne.).
- 5.Geomeetriliste kujundite joonistamine paberile mõõteseadmete ja joonistus vahendite abil;
- 6.Ruutude ja kolmnurkade joonistamine;
- 7.Joonestab ja mõõdab sirglõiku;
- 8.Vormi ja suuruse kontseptsioonide kinnitamiseks kasutatakse arvuti põhilised arendavaid mängu;
- 9.Mängudes ja mänguharjutustes orienteerume enda ja teise objekti suhtes erinevates suundades: üles ja alla, paremale ja vasakule; harjutades oma asukoha määramist;
- 10.Ergutame soovi mängida ruumilist mõtlemist arendavaid arvutimänge;
- 11.Hooajaliste muutuste jälgimine looduses, loomingulised mängud ja mängud reeglitega;
- 12.Õpilane tunneb päevaosade kujutiste paigutust ringikujulise mudeli kujul;
- 13.Laua- ja sõnamängud kujutluste arendamiseks nädalapäevade kohta;
- 14.Teatrimängud ja rollimängud, et kujundada arusaama aastaajast;
- 15.Harjutused päris- ja mängukelladega;
- 16.Praktilised harjutused erinevatest materjalidest numbrite ladumisel;
- 17.Aritmeetilise ülesande koostamine lähtuvalt ülesande sisule vastavast esialgsest sümbol-modelleerimis tegevusest;
- 18.Loenduste läbiviimine näidete lahenduste, ülesannete ja matemaatiliste sümbolite +, -, = abil;
- 19.Illustratsiooniülesannete lahendamine mitmesuguste loendusmaterjalide abil;
- 20.Individaalsed ülesanded arvutis, tahvelarvutis kalkulaatori abil. Ohutusreeglite kasutamine tehniliste vahendite kasutamisel;
- 21.Kohalikus poes/koolilaadal käimine - ostu sooritamine;
- 22.Erinevad poemängud - arveldused rahadega.

6.3.4. Matemaatika aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava

koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides matemaatika aine soovituslikes teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Matemaatikaalaste tegevuste kaudu toetatakse õpilaste taju, tähelepanu, mälu ja mõtlemise arengut. Jõukohase ja huvipakkuva mängulise ja elulis-praktilise tegevuse kaudu toetatakse õpilaste huvi kujunemist ümbritseva keskkonna esemete, nähtuste ja tegevuste vastu. Tekib positiivne hoiak õppimisse ja kujunevad õpioskused. Õpilased saavad vajalikud matemaatilised baasoskused, nt ettekujutus enda kehast, ruumisuhetest, arusaamine aja kulust, raha olemusest jms, elus võimalikult iseseisvaks toimetulemiseks. Matemaatikaalased oskused on aluseks lihtsate tööskute kujunemisele.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Matemaatika õppes toimub antud teema käsitlemine iga õpilase isiklikele kogemustele tuginedes. Õpilastele mõistetavatest olukordadest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja keskkonna säästliku ning jätkusuutliku inimtegevuse põhimõtteid. Õpilasi suunatakse võrdlema erinevaid elukeskkondi enne ja nüüd, antakse esmased teadmised loodusressursside hoidmise ja säästmise vajalikkusest, nt vee tarbimine suhtes palju - vähe jne. Õpilased õpivad mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saavad praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonnaressursside kasutamist. Praktiliste eluliste matemaatiliste jutukeste aineks sobib keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Matemaatika aine raames mänguliste ja eluliste situatsioonide kaudu õpetakse mõistma raha otstarvet. Raha õpitakse kasutama rollimängudes, eluliste poeskäikude jm raames. Samuti on võimalik näiteks projektipõhise õppe raames korraldada koolis õpilaskohvikuid, laatasid jms. Kirjeldatud tegevused annavad õpilastele võimaluse tegeleda jõukohasel tasemel ettevõtlusega, toetavad raha kui maksevahendi tähtsuse mõistmist ning kasutamist.

Kultuuriline identiteet

Matemaatika on nii maailma- kui ka rahvuskultuuri osa. Eriti on tihe seos matemaatika ja ajaloo vahel - erinevad sündmused ja ajalised mõisted; ettekujutus maailmaruumi, elusolendite ja ühiskonna kujunemise kohta. Praktiliste eluliste matemaatiliste jutukeste aineks sobivad kultuuriga seonduvad teemad.

Teabekeskond ja meediakasutus

Igapäevaste tegevuste kaudu ja õppekäikudel suunatakse õpilasi leidma, mõtestama ja kasutama ümbritsevas keskkonnas skeemide, numbrite jms abil esitatud teavet. Õpilasi suunatakse mõtestatult kasutama vaba aja veetmise võimalusena tuttavaid digivahendeid ja -keskkondi.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Praktiliste tegevuste kaudu õpivad õpilased kasutama kodus majapidamises kasutatavaid seadmeid, nt kellad, kaalud, kalkulaator jms. Kõikide matemaatika aine teemavaldkondade käsitlemise raames saab õpetaja kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid digikeskkondi ja -rakendusi. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit, tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama nii õppetegevuses kui igapäevasel suhtlemisel.

Tervis ja ohutus

Olulisel kohal teema käsitlemisel on toitumise ja liikumisega seonduva seostamine matemaatiliste oskuste ja teadmistega. Õpilasi suunatakse tegema tervislikke toiduvalikuid. Praktilise toiduvalmistamise käigus kasutavad õpilased õpitud aja-, mahu- ja kaaluühikuid. Õpilasi suunatakse jälgima enda enesetunnet nii igapäevaselt kui liikumistegevustes. Õpilastele tutvustatakse liikumisäppe ja nutikella kasutamist näiteks sammude lugemiseks, suunatakse jälgima ööune pikkust jms.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Matemaatika tundides õpivad õpilased tundma iseennast, enda tugevaid ja nõrku külgi.

6.3.5. Matemaatika aine lõiming teiste õppeainetega

Matemaatika õpetamine toimub teiste õppeainetega lõimitult üldõpetuse põhimõttel. Üldõpetuse põhimõtete rakendamine muudab õppe- ja kasvatustegevuse elulähedasemaks ning toetab seoste kujunemist erinevate valdkondade vahel toetades omandatud oskuste ja teadmiste ülekandmist igapäevasesse ellu.

Matemaatika ja vene keel

Matemaatikas kasutatakse vene keele aines omandatud sõnavara, oskusi ja teadmisi erinevate ülesannete lahendamisel. Õpilased omandavad vene keele aines nii passiivses kui aktiivses kasutuses matemaatikaalase sõnavara, nt kehaosade nimetused, ruumisuhteid, suurustunnuseid jms märkivad mõisted. Õpilased õpivad mõistma ja kasutama arvsõnu, järgarvude nimetusi,

mõõtühikute nimetusi jms. Õpilased loevad, mõistavad ja teevad järeldusi piltide, jooniste, tabelite, skeemide, graafikute jmt abil esitatud infost. Nende õpilaste puhul, kes on omandanud lihtsa teksti lugemise oskuse, on oluline toetada funktsionaalse lugemisoskuse arengut lugedes elulisi matemaatilisi jutukesti ja suutlikust rakendada loetud tekstist saadud teavet. Matemaatikaalaste teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust.

Matemaatika ja elu- ja toimetulekuõpe

Matemaatika ja elu- ja toimetulekuõppe teemavaldkonnad on tihedalt omavahel lõimunud. Elu- ja toimetulekuõppe aines käsitletavad teemad toetavad õpilaste elulis-praktiliste oskuste omandamist igapäevastes olukordades ning on aluseks eluliste matemaatiliste oskuste kujunemisele. Matemaatiliste jutukeste aines tuleneb elu- ja toimetulekuõppes käsitletavatest teemavaldkondadest. Minapildi kujundamise raames areneb õpilaste ettekujutus oma kehast, mis on aluseks ruumisuhetest arusaamisele. Minapildi kujundamise raames saab algust teha lihtsate praktiliste mõõtmisülesannetega. Igapäevase mängu- ja õpitegevuse käigus õpivad õpilased rühmitama esemeid vastavalt nende funktsioonile ning sealt edasi vastavalt etteantud tunnustele. Aja teemade käsitlemine toimub lõimitult nii elu- ja toimetulekuõppe kui matemaatika õpetuse raames läbivalt terve kooliaja. Raha olemuse, otstarbe ja kasutamise põhimõtete selgitamine, samuti lihtsa eelarve kavandamise ja säästliku eluviisi põhimõtete omandamine toimub samuti lõimitult nii matemaatika kui elu- ja toimetulekuõppe aines.

Matemaatika ja kunst ja käeline tegevus

Matemaatika ja kunsti ja käelise tegevuse õpetus on tihedalt lõimunud. Omandatud matemaatikaalaseid oskusi ja teadmisi saavad õpilased kasutada kunstitööde loomisel. Arusaamine enda kehapildist, sh näost ja näoosadest on aluseks kujutamise- ja lihtsa joonistamisoskuse kujunemisele. Objektide erinevate tunnuste tundmaõppimine, nt suurus, kuju, struktuur, on aluseks käelise tegevuse tööde detailide rühmitamisele, materjalide sorteerimisele jms. Loendamise- ja rühmitamisoskust ning jadade moodustamist saavad õpilased kasutada mustrite kujundamisel ja tarbekunstiesemete dekoreerimisel. Kunsti ja käelise tegevuse tööde loomisel on olulise tähtsusega ka oskus kasutada joonlauda ja teisi mõõte vahendeid nii joonte tõmbamiseks kui mõõtmisel. Kunsti ja käelise tegevuse raames saab valmistada õppevahendeid ja -materjale, mis toetavad matemaatiliste oskuste ja teadmiste omandamist, nt kellamakett, kalender, mänguraha jms.

Matemaatika ja tööõpe

Matemaatika ja tööõppe teemavaldkonnad on omavahel tihedalt lõimunud ning täiendavad teineteist. Matemaatika annab vajalikke oskusi ja teadmisi tööõppe aine raames püstitatud töölaadsete ülesannete täitmiseks. Tööõppe raames tööde kavandamisel ja teostamisel tehakse praktilisi mõõtmisi. Puhastusvahendite kasutamisel peab orienteeruma praktiliselt erinevates mahuühikutes. Ruumide sisustamisel ja kujundamisel ning koristustööde sooritamisel on oluline ruumis orienteerumise oskus. Toitlustuse ja kokanduse raames toetutakse matemaatika aines omandatud oskuste ja teadmiste eelarve planeerimisel, poes praktiliste ostude sooritamisel. Toiduvalmistamisel on oluline kasutada taimerit, oskus valida pliidil ja ahjul sobiv temperatuur, tunda kaalu- ja mahuühikuid jms.

Matemaatika ja kehaline kasvatus

Kehalise kasvatuses toimub matemaatiliste oskuste arendamine ja kinnistamine elulis-praktilistes olukordades. Liikumistegevuste aluseks on õpilaste kehataju arendamine, mis on omakorda aluseks ruumisuhete mõistmisele. Rivistumisel õpivad õpilased mõõtma üksteist põhimõttel pikem-lühem ning vastavalt mõõtmistulemustele moodustama kahanevaid ja kasvavaid jadasid. Liikumistegevuste käigus õpivad õpilased loendama õpilasi, esemeid, tegevusi jm. Õpitakse järgarvude praktilist kasutamist. Kehalise kasvatuses on osaks eluliste matemaatiliste jutukeste koostamine ja lahendamine. Õpilased õpivad saavutatud tulemusi mõõtma õpitud mõõtevahenditega kasutades õpitud mõõtühikuid.

Matemaatika ja muusika ja rütmika

Muusikaõpetus ja rütmika toetavad matemaatiliste teemade omandamist. Erinevate liikumismängude, tantsude jms abil kujuneb õpilastel minatunnetus ja enda kehataju, areneb arusaamine ruumisuhetest. Õpilased õpivad moodustama erinevaid tantsujooniseid, liikuma ravis, ringjoonel. Õpilased õpivad tunnetama, tajuma ja taasesitama erineva pikkusega rütmi, kuulama ja esitama muusikapalu ja laule. Kujuneb arusaamine aja kulust, mõistetest pikk- lühike.

6.4. Tööõpe

6.4.1. Õppetegevus

6.4.1.1. Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning lähiümbruses. Kujundatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöödega toimetulekuks. Õpilane õpib tundma ja täitma õpitud tööde jaoks vajalikke ohutustehnika- ja hügieeninõudeid.

6.4.1.2. Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.

6.4.1.3. Oluline on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ja probleemide lahendamise oskuste kujundamine.

6.4.1.4. Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel või juhendi abil kasutama.

6.4.1.5. Oluline on koostöö koduga, et õpilane saaks omandatud oskusi variatiivsetes situatsioonides rakendada.

6.4.1.6. Õpetusega kujundatakse õpilastel tegevuspädevus: praktilise tegevuse oskuste kasutamine korduvates ja vähe varieeruvates situatsioonides; praktilise tegevuse sooritamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades; osalemine jõukohases ühistevuses; oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt kas näidisega võrreldes või mälukujutlustele toetudes; tegevuste sooritamine iseseisvalt oma oskuste piires.

6.4.2. Rõhuasetused III arengutaseme õppes

III arengutasemel kinnistatakse omandatud töövõtteid ja õpitakse uusi. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö valmib alles teatud aja möödudes. Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid, teiste abistamist. Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd (tööd tehakse ühel ajal ning ühist eesmärki silmas pidades).

Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, ise sobivaid töövahendeid valima ja konkreetse töö teostamiseks vajalikke osatoiminguid järjestama. Õpilasi suunatakse oma töö tulemusi kontrollima ja hindama. Õpilasi suunatakse oma tegevusele ja valmis tööle hinnangut andma. Kujundatakse harjumus teha nii meeldivat kui ka vähem meeldivat tööd.

6.4.3. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) teeb õpitud jõukohaseid majapidamistöid;
- 2) valib töö tegemiseks vajalikud töövahendid ja kasutab neid;
- 3) viib alustatud töö lõpuni;
- 4) abistab suunamisel teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel;
- 5) osaleb võimetekohaselt ühistöös;
- 6) täidab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures;
- 7) katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab selle pärast söömist;
- 8) planeerib abiga menüüd, teeb vajalikke sisseoste ja valmistab lihtsat toitu;

- 9) kasutab õpitud kodutehnikat;
- 10) loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid esemetelt ja pakenditelt ning oskab nende järgi tegutseda;
- 11) valib tegevusele ja olukorrale vastava tööriietuse ja jalatsid;
- 12) on säästlik ja taaskasutav igapäevastes kodu- ja majapidamistöodes;
- 13) koostab, jälgib ja järgib töö plaani.

Õppesisu III arengutasemel

Ruumide korrashoid ja koristamine. Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides. Ühiselt kasutatavate ruumide (trepikojad) korrashoid ja koristamine. Puhastusainete hoiatavad tingimärgid ja nende arvestamine tegevustes. Kummikinnaste kasutamine. Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. Valamute, WC-pottide puhastamine, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. Kodutekstiilide kasutamine. Tekkide, mööblikatete kloppimine klopitsaga, käsitsi. Pehme mööbli, radiaatorite puhastamine tolmuimejaga. Suurpuhastus: kardinad, katted, lambi kuplid jne. Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine koristustöödel. Vajalike kodutööde planeerimine nädalaks.

Inimene ja töö. Kodukoha lähedal asuvad ettevõtted. Õpilastele sobivad ametid: koristaja, abiline keemilises puhastuses, haljastustöötaja, majahoidja, köögitööline, laadija, abitööline ehituses jms. Töötamine erinevates õppetöökodades: puutöökoda, aed, pesuköök, õppeköök jne. Kutse õppimisvõimalused. Puudega inimeste töökodade (toetatud töötamine) tutvustamine. Erivajadustega inimeste abistamine (vanad inimesed jne). Abi palumine töö tegemisel. Asjade korrashoid. Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hooldamine. Erinevate panipaikade korrashoid ja koristamine. Vajalike asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks. Vajalikest asjadest nimekirja koostamine.

Toitlustamine. Laua katmine ja koristamine. Temaatiliste peolaudade katmine. Rootsi laua katmine. Nimekaartide ja kaunistuste kasutamine peolauas. Ühekordsete nõude kasutamine. Piknikukorvi komplekteerimine, piknikulaua katmine.

Köögitööd. Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel. Kodumasinade kasutamine: elektri- ja gaasipliit, nõudepesumasin, veekeetja, köögikombain, mikser. Kodumasinade puhastamine. Köögikella kasutamine. Sõela kasutamine. Riivi kasutamine. Pajalappide/kinnaste kasutamine. Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine. Toiduainete säilitamine külmikus. Prügi sorteerimine.

Toidu valmistamine. Leiva, saia, vorsti lõikamine. Juustunoa kasutamine. Lihtsate retseptide järgi toidu valmistamine. Puljongi valmistamine kontsentraadist. Poolfabrikaatidest, konservidest, pakisuppidest lihtsa toidu valmistamine. Makaronide, muna keetmine. Aedviljade

puhastamine ja koorimine. Praekartulite valmistamine. Toiduainete küpsetamine (kana, kala, juurviljad). Lihtsa magustoitude valmistamine (vahustamine). Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga. Koogi küpsetamine. Toidu soojendamine. Toidu serveerimine ja kaunistamine. Ülesannete jaotamine toiduvalmistamisel.

Sisseostude tegemine. Toidumenüü koostamine ja sisseostude planeerimine. Ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti järgi. Ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel. Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus) kaupluses. Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma planeerimine. Lihtsa eelarve koostamine (nädal, kuu).

Rõivastus ja selle hooldus. Pesu hooldusmärkide lugemine: käsitsipesu, masinapesu, ainult keemiline puhastus, triikimine lubatud/ ei ole lubatud. Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu. Pesu pesemine automaatpesumasinaga: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine. Pesupulbri valimine. Automaatpesumasina temperatuuri reguleerimine pesumärkide järgi. Pesu pesumajja viimine. Triikraua sisse- ja väljalülitamine. Triikraua temperatuuri valimine vastavalt lubatule. Aurustaja kasutamine/pesu niisutamine. Pesu triikimine. Triikimise ohutusnõuded. Triigitud pesu sorteerimine, kappi paigutamine. Rõivaste kokkupanek. Nööbi õmblemine, soki nõelumine, õmbluste parandamine, paikamine. Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus). Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine. Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Ehted, kosmeetika. Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine. Kingsepa teenus.

Tööd õues ja aias. Kõõgivilja – ja lilletaimede ettekasvatamine. Kaevamine, külvamine, istutamine, kastmine, rohimine, kõplamine. Saagi koristamine aias ja põllul. Puude istutamine. Toataimede ümberistutamine. Luuaga pühkimine. Prahi äravedu. Puistematerjali puistamine libedatele teedele. Pinkide, aia värvimine.

Põhimõisted: eluruum ja sisustus, kodutekstiil, koristus, suurpuhastus, kummikindad, puhastusvahendid, kodutöö planeerimine, ametid, töövahendid, abi, asjad, toit, toidu valmistamine, lõunasööginõud, lõunasöögi laua katmine ja koristamine, ühekordsed lauanõud, rootsi laud, peolaud, piknikukorv, köögitöö, kodumasinad, köögikell, sõel, riiv, kindad, pajalapp, serveerimine ja kaunistamine, poes ostlemine, raha, eelarve, rõivastus, pesumärgid, pesupulber, triikraud/temperatuurid, õmblemine, niidid, nõel, kingakreem, ettekasvatamine, istutamine, ümberistutamine.

Praktilised tööd:

1. Harjutused nõela niidistamiseks;
2. Augustatud papitüki õmblemine niidiga;

3. Tikkimine ette tehtud torgete järgi;
4. Tikkimine mustri järgi;
5. Hoolitseb riiete puhtuse eest igapäevaselt;
6. Teab, kuidas pesta väikseid riideesemeid;
7. Tunneb rõiva siltidel olevaid märke ja mõistab pesemise reeglid;
8. Triigib riideid, tunneb elektriseadmete kasutamise reegleid ja järgib ohutusnõudeid;
9. Teab jalatsite tüüpe, nende otstarvet ja hoolitseb nende eest;
10. Viilutab leiba ja saia;
11. Teeb võileibu, salatit, oskab teed keeta;
12. Puhastab juur- ja puuvilju, lõikab neid;
13. Kasutab toidu valmistamisel hügieenireegleid;
14. Soojendab endale toitu;
15. Peseb nõusid keemiliste pesuvahenditega ja tunneb reegleid;
16. Paneb piknikukorvi kokku ühekordsete lauanõudega. Eemaldab pärast pikniku nõud ja prügi, hoides keskkonna puhtana;
17. Katab pühadeks laua, serveerib toitu;
18. Istutab seemneid, kastab, hoolitseb istikute eest. Ühistegevuses hoolitseb taimede eest;
19. Osaleb teatri mängudes, mis kajastavad iseteenindusprotsesse, hügieeniprotseduure;
20. Osaleb erialast tegevust kajastavates teatrilavastustes lihtrollis (korrapidaja, nõudepesija jne);
21. Puhastab klassiruumi (kuiv- ja märgpesu), teab erinevate ruumide koristamise reegleid ja sagedust;
22. Kasutab kindaid nõude pesemisel, ruumide puhastamisel kokkupuutes keemiliste pesuvahenditega;
23. Oskab kasutada kodumasinaid ja järgib ohutusreegleid;
24. Abistamine kooli söögisaalis;
25. Kohviku või restorani külastamine;
26. Ostunimekirja koostamine ja lugemine;
27. Taskuarvuti kasutamine ostude maksumuse arvutamisel.

6.4.4. Tööõppe lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust.

Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides tööõppe aine soovituslikes teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Tööõppe raames omandatud oskused ja teadmised on baasiks elukestvale õppele ja karjääri kujundamisele. Seega on oluline luua positiivne hoiak õppimise ja lihtsa töö tegemise vastu, kujundada peamised õpi- ja tööoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma vastavalt võimetele enda tugevaid ja nõrgemaid külgi. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel. Praktiliste tegevuste sooritamine meeskonnatöös valmistab õpilasi ette võimalikult iseseisvaks igapäevaseks eluks täiskasvanuna ja tööeluks.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Keskkonnateadlikkus ja jätkusuutliku käitumisoskuse arendamine on vajalik kaasaegse maailma väljakutsetega toimetulemiseks ja jätkusuutliku eluviisi edendamiseks. Teema käsitlemine toimub tööõppe raames saadavate kogemuste kaudu. Õpilastele mõistetavatest praktilistest töölaadsetest tegevustest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja inimeste jätkusuutliku tegutsemise põhimõtteid. Õpilased tutvuvad erinevate looduslike ja tehismaterjalidega, õpivad neid eristama, sorteerima, kasutama, taaskasutama ja utiliseerima. Õpilasi suunatakse materjale säästlikult kasutama. Olulisel kohal on materjalide, rõivaste, toidu jms taaskasutus, loodusressursside hoidmine.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Tööõppe raames suunatakse õpilaste kujunemist aktiivseteks ja vastutustundlikeks kogukonna ja laiemalt ühiskonna liikmeteks. Töö tegemise kogemuse kaudu õpivad õpilased austama enda ja teiste poolt tehtud tööd. Nad omandavad oskused kavandada enda igapäevaseid tegemisi ja töölaadseid ettevõtmisi. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine praktilistesse, sh töölaadsetesse tegevustesse. Kaaslastega koos paaris- ja rühmatöid tehes omandavad õpilased esmased koostööoskused. Õpilased õpivad märkama probleeme ja neid samm-sammult lahendama, püstitama eesmärgi, töötama vastavalt suunistele ettenähtud ajaperioodi kestel. Praktilise tegevuse kaudu sisseostude sooritamisel õpivad õpilased kasutama raha säästlikult. Tööõppe tundide raames on võimalik õpilaste algatusvõime ja ettevõtlikkuse toetamiseks läbi viia projektipõhist õpet. Üheks projektipõhise õppe võimaluseks on näiteks avada teatud ajaperioodiks koolis kohvik. Kohviku projekti raames õpivad õpilased planeerimisoskusi, oskuse

kavandatut ellu viia ja kontrollida. Kujuneb oskus õpitut praktikas rakendada, nt söögitegemise oskused, oskus katta lauda, pesta nõusid jms. Areneb suhtluspädevus, lihtsad ettevõtlusoskused, oskus eelarvet koostada jms.

Kultuuriline identiteet

Tööõppe tundides tutvuvad õpilased Eesti kultuuripärandiga. Muuseumitundides õpivad õpilased tundma eestlaste eluolu läbi erinevate ajastute kuni tänapäevani välja, näiteks tutvuvad vanade tööriistade ja talutöödega, riietusega, sh rahvarõivastega jms. Kokanduse raames, saab valmistada erinevate rahvuste toite ja tutvuda toidutegemisega vanal ajal. Praktiliste tegevuste kaudu õpivad õpilased märkama ajalisi ja rahvuslikke erinevusi ning neil kujuneb rahvusliku kuuluvuse tunne ning positiivne suhtumine erinevustesse inimeste ja kultuuride vahel.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpilast suunatakse igapäevastes tegevustes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud tööjuhiseid. Õpilasi suunatakse leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet, nt teabemärke riietusesemetel, märke ja skeeme toidupakenditel, skeemidena esitatud juhendeid tehnika kasutamiseks, teavet poes oleva kauba paiknemise kohta müügisaalis jms.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Tööõppe aine teemavaldkondade raames saab kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid õpilaste arengule vastavaid seadmeid, digikeskkondi ja -rakendusi. Õpilasi saab suunata otsima asjakohast teavet internetist. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses.

Tervis ja ohutus

Läbivalt toimub tööõppe raames ohutus- ja hügieeniteemade käsitlemine. Õpilasi suunatakse võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, ohutult käsitlema töövahendeid, arvestama vahendite kasutamisel kaaslastega jne. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused ohtude märkamiseks, ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks. Õpilasi suunatakse teadlikult kasutama vajalikke töökaitsevahendeid. Tööõppe raames kujundatakse õpilastel teadmised ja oskused hoolitseda isikliku hügieeni eest. Olulisel kohal on oskus märgata määrduvad riideid, sh tööriideid, neid pesta ja korrastada.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilane väärtustaks praktilise töö tegemist, peab

õpetaja olema õpilasele eeskujuks positiivse suhtumisega töösse. Praktilise töö tegemise läbi õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone. Ühiste tegevuste, sh õppekäikudel osalemise kaudu kujunevad õpilastel suhtlemisoskused ja positiivsed väärtushinnangud.

6.4.5. Tööõppe aine lõiming teiste õppeainetega

Tööõppe aine raames kujundatakse õpilaste esmaseid igapäevaelu- ja tööoskusi.

Tööõppe ainest tulenevad teemad võivad olla toimetulekuõppes üldõpetuse teljeks. Õppetööd võib kavandada projektipõhise õppena.

Tööõppe ja vene keel

Tööõppe aine tegevuste raames suhtleb õpetaja õpilastega kasutades õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad piltide, skeemide, sõnade/ lihtlausete kaudu esitatud teavet ning töö täitmisel lähtuvad sellest. Koostöös teistega arenevad õpilaste suhtlemisoskused.

Tööõppe ja elu- ja toimetulekuõppe

Tööõppe ja elu- ja toimetulekuõppe teemavaldkonnad on tihedalt lõiminud. Osaliselt on elu- ja toimetulekuõppes omandatavad kogemused, oskused ja teadmised aluseks tööõppes käsitletavatele teemadele. Teisalt käsitletakse elu- ja toimetulekuõppe aine ja tööõppe aine õpetamisel samaaegselt ühe valdkonna teemasid. Elu- ja toimetulekuõppe aines toimub õpilase eneseteenindusoskuste ja esmaste tööharjumuste kujundamine, mis on aluseks tööõppe aines omandavatele lihtsa töö oskustele. Elu- ja toimetulekuõppes omandatavad teadmised ametitest, kujutlus raha olemusest ja selle teenimisvõimalustest, teadmised kokkuhoiust ja säästmisest on aluseks tööõppes käsitletavatele sisseostude sooritamise ja eelarve planeerimisega seonduvatele tegevustele. Tööõppe aines omandatud lihtsa töö oskustele tuginedes on võimalik nõustada elu- ja toimetulekuõppe raames õpilasi karjäärivaliku teemadel.

Tööõppe ja matemaatika

Tööõppe ja matemaatika teemavaldkonnad on omavahel tihedalt lõimunud ning täiendavad teineteist. Matemaatika annab vajalikke oskusi ja teadmisi tööõppe aine raames püstitatud töölaadsete ülesannete täitmiseks. Tööõppe raames tööde kavandamisel ja teostamisel tehakse praktilisi mõõtmisi. Puhastusvahendite kasutamisel peab orienteeruma praktiliselt erinevates

mahuühikutes. Ruumide sisustamisel ja kujundamisel ning koristustööde sooritamisel on oluline ruumis orienteerumise oskus. Toitlustuse ja kokanduse raames toetutakse matemaatika aines omandatud oskuste ja teadmiste eelarve planeerimisel, poes praktiliste ostude sooritamisel. Toiduvalmistamisel on oluline kasutada taimerit, oskus valida pliidil ja ahjul sobiv temperatuur, tunda kaalu- ja mahuühikuid jms.

Tööõppe ja kunst ja käeline tegevus

Tööõppe ja kunsti ja käelise tegevuse teemavaldkonnad on tihedalt põimunud. Nii tööõppe kui kunsti ja käelise tegevuse aines luuakse alus lihtsate tööoskuste ja tööharjumuse kujunemiseks. Ühes aines omandatud oskusi kasutatakse teises aines tegevuste sooritamisel.

Tööõppe ja kehaline kasvatus

Kehalise kasvatus tundides omandavad õpilased tööõppes õpitavate tööülesannete täitmise eelduseks oleva füüsilise võimekuse. Kehalise kasvatus tundides suunatakse õpilasi järgima tervisliku eluviisi põhimõtteid - nii liikumise, toitumise kui vaimse tervisega seonduvaid. Tervisliku toitumise teemat saab praktikas rakendada tööõppe tundides õpitava menüü planeerimise ja toiduvalmistamise käigus.

Tööõppe ja muusika ja rütmika

Tööõppe aines omandatud praktilisi tööoskusi saavad õpilased rakendada näiteks koolikontsertide lava ülesseadmisel abiks olles. Erinevaid töid on võimalik sooritada meelepäraselt muusikat kuulates ühendades nii muusikakuulamise kui harrastuse praktiliste tööoskuste omandamisega.

6.5. Kunst ja käeline tegevus

6.5.1. Õppetegevus

6.5.1.1. Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste ainete teemadega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi tegevuse vastu ja soovi ise midagi esteetiliselt kujundatult valmis teha.

6.5.1.2. Kunstiõpetuse kaudu ärgitatakse oma emotsioone väljendama, arendatakse väljendusoskust, individuaalsust ja loovust.

6.5.1.3. Õpilastega külastatakse näitusi, muuseumi, tutvustatakse rahvakunsti.

6.5.1.4. Õpitakse esemeid vaatlama (tunnused, osad) ning neid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama.

6.5.1.5. Kunsti ja käelise tegevuse kaudu teeme kõnearendust.

6.5.1.6. Õppetöös taotletakse eelkõige kultuuri- ja tehnoloogia pädevuste kujunemist.

6.5.2. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) voolib lihtsa tarbeeseme;
- 2) joonistab abiga teemakohase pildi;
- 3) väljendab oma tundeid joonistamise ja maalimise kaudu, oskab kasutada erinevaid tehnikaid; 4) kasutab sihipäraselt niiti ja nõela;
- 5) käsitseb õpitud tööriistu;
- 6) teab ja eristab sooje ja külmi toone;
- 7) teostab juhendamisel dekoratiivseid töid eri materjalist alustele; 8) osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks;
- 9) valib ja kasutab sobivaid töövahendeid lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist;
- 10) korrastab iseseisvalt tööpaiga;
- 11) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid mehaaniliste ja elektriliste tööriistade kasutamisel.

Õppesisu III arengutasemel

Kujutamissooetus. Keha proportsioonide arvestamine inimese kujutamisel. Figuuride gruppi paigutamine. Lihtsate esemete rühma kujutamine vaatluse järgi.

Värvussooetus. Lihtsa toonirea koostamine. Soojad ja külmad värvid. Meeleolude väljendamine ja kuulatava muusika kujutamine värvuste kaudu. Temaatilised värvikombinatsioonid (jõulud, lihavõtted jt.)

Materjaliõpetus. Materjalide töötlemine, liimimine (parandamine), erinevad liimid. Materjalide sobivus. Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine praktiliste esemete valmistamisel. Tarbekunst ja dekoratiivne kompositsioon. Mustri kujundamine erinevatest detailidest. Tarbeesemete kaunistamine. Kujundustööd klassis ja kodus. Vitraaž.

Tehnikate sooetus. Templite valmistamine. Materjalitrükk. Graafiline punkt ja joon. Ornamentika. Voolimine Lihtsa tarbeeseme voolimine ja dekoreerimine. Inim- ja looma figuuride voolimine. Paberi- ja papitööd Šabloon kasutamine. Tarbeesemete (karp) meisterdamine ja dekoreerimine. Paberdetailidest mänguasja, liikuva pildi jms. meisterdamine.

Tekstiilitööd. Tekstiilkollaaž, tekstiilimaal, trükkimine riidele. Nööbi õmblemine. Lihtsad õmblustööd (mänguasjad). Raamil ja telgedel kudumine. Märg- ja nõelviltimine. Heegeldamise põhivõtted. Tikkimise põhipisted. Paelte sõlmimine ja punumine.

VABATUNNI RESSURSS (valikaine 2t)

Tehniline modelleerimine. Maketi meisterdamine.

Temaatilised tööd. Tunnete ja meeleolude väljendamine õpitud tehnikate abil. Lihtsa situatiivse tegevuse kujutamine (nt. seeni korjamas, suusatamas).

Põhimõisted: värv, toonirida, soojad ja külmad värvid, meeleolu, muusika, värvikombinatsioon, keha, keha proportsioonid, figuurid, vaatlus, kujutamine, materjalid, materjalide sobivus, olmejääkide taaskasutamine, tarbekunst, dekoratiivne kompositsioon, muster, vitraaž, graafiline punkt ja joon, tempel, šabloon, tekstiilkollaaž, tekstiili maal, nõõp, kudumine, nõel, tikkimiskonks, heegelnõel, sõlmimine, punumine, metallitööd, puidu ehitustööd, lakkimine, värvimine, ohutusnõuded, tööpaik.

Praktilised tööd:

1. Tunneb erinevaid materjale, teab nende omadusi (savi, plastiliin, värvid, värvipliatsid, kangas, traat, puit jne).;
2. Valmistab erinevatest detailidest ornamenti;
3. Teeb mustreid geomeetrilistest ja taimsetest elementidest ribana, ringina, ruuduna;
4. Joonistab sümmeetrilisi mustreid;
5. Kombineerib värve omavahel, valib sobivaima;
6. Segab värve, et luua toone ja uusi värve;
7. Värvib ornamendi elemendid, arvestades samal ajal pildi piirjooni;
8. Joonistab väljapakutud diagrammi järgi staatilise inimfiguuri;
9. Joonistab portreesid sõpradest, emast jne;
10. Voolib iseloomulike liigutustega loomade ja inimeste figuure (hobune galopib, tüdruk tantsib jne).
11. Teeb kollaaži;
12. Kasutab loovtöö tegemiseks templeid ja šabloone;
13. Koostab kompositsioone looduslikest materjalidest;
14. Osaleb rühma loomingulises töös;
15. Osaleb pühadeks valmistumisel ja kaunistab klassiruumi;
16. Loob tekstiilist maale;
17. Oskab kasutada nõela ja tunneb ohutusreegleid õmblemisel.

6.5.4. Kunsti ja käelise tegevuse aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust.

Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides kunsti ja käelise tegevuse aine teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Huvipakkuva ja jõukohase kunsti ja käelise tegevuse kaudu areneb õpilastes huvi ümbritseva keskkonna esemete ja nähtuste vastu ning soov osaleda erilaadsetes kunstitegevustes. Õpilastel kujuneb positiivne hoiak õppimise ja lihtsa töö tegemise suhtes, kujunevad õpi- ja tööoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda võimeid. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel. Õppekäikudel saavad õpilased tutvuda erinevates asutustes, nt päevakeskustes vms, tehtava jõukohase käsitöö tegemise võimalustega.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Teema käsitlemine toimub kunsti ja käelise tegevuse raames saadavate kogemuste kaudu. Linnaruumis ja looduskeskkonnas liikudes kogevad õpilased igapäevaelu nähtusi, tehis- ja looduskeskkonda. Õpilasele mõistetavatest praktilistest kunstilistest ja käelistest tegevustest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja inimeste jätkusuutliku tegutsemise põhimõtteid. Õpilased tutvuvad erinevate looduslike ja tehismaterjalidega, õpivad neid eristama ja sorteerima. Õpilasi suunatakse materjale säästlikult kasutama. Olulisel kohal loomingus on taaskasutuspõhimõtete järgimine, nt taaskasutusprojektid loovtööna, kaltsuvaipade kudumine jms.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kunst ja käelise tegevuse kaudu omandab õpilane oskused kavandada ja teostada enda ideid. Õpilasel kujuneb positiivne suhtumine praktilistesse, sh töölaadsetesse tegevustesse. Õpilasi suunatakse kaaslastele enda loomingut tutvustama, osalema kunstiprojektides ja neid suunamisel algamata. Kaaslastega koos paaris- ja rühmatöid tehes omandavad õpilased esmased koostööoskused. Õpilased osalevad enda töödega õpilastööde näitustel, võtavad osa kunstivõistlustest. Õppetöö osana külastatakse erinevaid kunstinäitusi nii avalikus ruumis kui näitusesaalides ja muuseumides.

Kultuuriline identiteet

Kunsti ja käelise tegevuse tundides tutvuvad õpilased Eesti kultuuripärandiga. Muuseumitundides õpivad õpilased tundma eestlaste eluolu läbi erinevate ajastute kuni tänapäevani välja. Õpilased näevad eestlaste erinevaid kodusid, riideesemeid, sh rahvarõivaid, mänguasju, tööriistu jms. Õpilasi suunatakse looma nii eesti kui teiste rahvuste rahvakunstist

inspireeritud kunstiteid ja tarbeesemeid. Eesti ja teiste rahvaste kultuuripärandiga tutvudes kujuneb õpilastel rahvusliku kuuluvuse tunne ning positiivne suhtumine erinevustesse inimeste ja kultuuride vahel.

Teabekeskond ja meediakasutus

Õpilasi suunatakse leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet, sh ruumikujunduselemente, pilte, silte jms. Õpilane õpib kunstilistes tegevustes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud tööjuhiseid. Õpilast suunatakse vaatama pildi- ja kunstiraamatuid, külastatakse virtuaalnäitusi.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Erinevate kunsti ja käelise tegevuse teemavaldkondade raames saab kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid õpilaste arengule vastavaid seadmeid, digikeskkondi ja rakendusi. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses.

Tervis ja ohutus

Läbivalt toimub kunstilise ja käelise tegevuse raames ohutus- ja hügieeniteemade käsitlemine. Õpilasi suunatakse võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, ohutult käsitlema kunsti- ja töövahendeid, arvestama vahendite kasutamisel kaaslastega jne. Õpilasi suunatakse teadlikult kasutama vajalikke töökaitsevahendeid. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused ohtude märkamiseks, ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks. Kunsti ja käelise tegevuse raames kujundatakse õpilastel teadmised ja oskused hoolitseda isikliku hügieeni eest ja jälgida töökoha puhtust ning korda.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilased väärtustaksid kunsti ja käsitööd, peab õpetaja olema õpilastele eeskujuks positiivse suhtumisega kunstilistesse tegevustesse, sh laste loomingusse. Kunsti ja käelise tegevuse kaudu õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone ning nende väljendamise võimalusi kunstiliste tegevuste kaudu. Ühiste tegevuste, sh õppekäikudel osalemise kaudu kujunevad õpilastel suhtlemisoskused ja positiivsed väärtushinnangud. Õpilastega külastatakse kunstinäitusi ja muuseume, analüüsitakse ühiselt nähtud taieid.

6.5.5. Kunsti ja käelise tegevuse aine lõiming teiste õppeainetega

Kunsti ja käelise tegevuse kaudu toimub teistes õppeainetes omandatud oskuste ja teadmiste kinnistamine.

Kunsti ja käelise tegevuse raames kujundatakse õpilaste esmaseid tööoskusi, õpilased tutvuvad erinevate tööriistadega ja ohutusnõuetega nende käsitlemisel.

Kunsti ja käelise tegevuse aineksest võib tuleneda õppetegevuse temaatilise planeerimise korral õppetsükli teemavaldkond. Kunsti ja käelise tegevuse tööd võivad olla projektipõhise õppe õpiväljundiks või loovtööks.

Kunst ja käeline tegevus ja vene keel

Kunsti ja käelise tegevuse aine teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased kirjeldavad suunavate küsimuste ja pildimaterjali abil enda ja teiste kunstitöid, emotsioone, mis tekkisid loometöö käigus ning valmis töid vaadates. Õpilased loevad piltide, skeemide, jooniste või tekstina esitatud tööjuhendeid, kirjutavad kunstitöödele enda nime, töö pealkirja jms.

Kunst ja käeline tegevus ja matemaatika

Kunsti ja käelise tegevuse ja matemaatika õpetus on tihedalt lõimunud. Omandatud matemaatikaalaseid oskusi ja teadmisi saavad õpilased kasutada kunstitööde loomisel. Arusaamine enda kehapildist, sh näost ja näoosadest on aluseks kujutamise- ja lihtsa joonistamisoskuse kujunemisele. Objektide erinevate tunnuste tundmaõppimine, nt suurus, kuju, struktuur, on aluseks käelise tegevuse tööde detailide rühmitamisele, materjalide sorteerimisele jms. Loendamise- ja rühmitamisoskust ning jadade moodustamist saavad õpilased kasutada mustrite kujundamisel ja tarbekunstiesemete dekoreerimisel. Kunsti ja käelise tegevuse tööde loomisel on olulise tähtsusega oskus kasutada joonlauda ja teisi mõõte vahendeid nii joonte tõmbamiseks kui mõõtmisel.

Kunst ja käeline tegevus ja elu- ja toimetulekuõpe

Kunsti ja käelise tegevuse tööde abil kinnistatakse elu- ja toimetulekuõppe aines omandatud teadmised ja oskused. Kunsti ja käelise tegevuse raames õpitakse tundma erinevaid töövahendeid ja nende kasutamisevõimalusi ning ohutusnõudeid. Õpilased õpivad kavandama ja teostama kavandatud töid, kusjuures oluline on alustatud töö lõpuleviimine. Kirjeldatud oskused aitavad

õpilastel mõista enda tugevaid külgi ja toetavad karjäärivaliku teema käsitlemist elu- ja toimetulekuõppe aines.

Kunst ja käeline tegevus ja tööõpe

Kunsti ja käelise tegevuse aines luuakse alus lihtsate tööoskuste ja tööharjumuse kujunemiseks. Tööoskuste järjepidev täiustamine toimub tööõppe aines.

Kunst ja käeline tegevus ja kehaline kasvatus

Kunsti ja käelise tunde õuesõppetundidena läbi viies on võimalik kunstilist loomingut ja liikumist siduda. Looduses liikudes saavad õpilased ideid kunstitööde loomiseks, saab koguda looduslikku materjali jms. Õpilased saavad kujundada liikumisradasid, rühmitada spordivahendeid värvuste järgi jms.

Kunst ja käeline tegevus ja muusika

Kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdatakse erinevaid (rütmi)pille. Kunstilise tegevuse läbi saavad õpilased väljendada emotsioone, mis neil tekivad kindlat muusikapala kuulates.

Kunst ja käeline tegevus ja rütmika

Kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdatud rütmipille mängides õpivad õpilased tajuma enda keha, areneb rütmitunne. Rütmikatundides õpitud liikumiskavade juurde meisterdavad õpilased kostüüme, maske, loovad dekoratsioone jms.

6.6. Muusikaõpetus

6.6.1. Õppetegevus

6.6.1.1. Muusikaõpetus lõimub toimetulekuõppes kogu õppeprotsessiga, soodustab suhtlemist ja kõne arengut.

6.6.1.2. Õpitegevuses seostatakse muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud. Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega, elust ja keskkonnast tuleneva temaatikaga, õpilaste huvidega. Kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid, hoiakuid. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset.

6.6.1.3. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemises, rahvuskommitee ja -tavade õpetamisel.

6.6.1.4. Olulisel kohal on toellaulmine, mille kaudu saadakse ühismusitseerimise ja ühise tegutsemise kogemus ning positiivne elamus.

6.6.2. Muusikaõpetuse rõhuasetused III arengutasemel

Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. Õpilasel aidatakse orienteeruda tänapäeva muusika eri stiilides ja luuakse võimalused oma eelistuste kujunemiseks.

6.6.3. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) eristab soololaulu koorilaulust, kõrget ja madalat häält;
- 2) eristab orkestrit üksiku muusikainstrumendi mängust;
- 3) osaleb koorilaulus, ansamblimängus;
- 4) eristab levi- ja klassikalist muusikat;
- 5) osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel.

Õppesisu III arengutasemel

Muusika kuulamine. Muusikapalade kuulamine: soololaul, koorilaul; kõrge ja madal hääl. Orkester, erinevad pillid. Muusika seostamine elu ja loodusega. Loodushäältega seotud muusika kuulamine. Muusikaetenduste ja kiriku kontsertide külastamine. Orel. TV ja raadiost muusikasaadete jälgimine/kuulamine. Teiste maade rahvamuusika. Teiste maade levimuusika. Klassikaline muusika.

Laulmine. Eakohaste laulude (lemmik laulud) laulmine. Seltskonnalaulud: kooslaulmine, muusikalised mängud, pillisaated. Laulmine koos liikumise, liigutuste või pillimänguga. Esinemine kontserdil: enda ja teiste tegevuse kooskõlastamine. Häälte tugevuse võimendamine (võimendustehnika, mikrofonid). Hoidumine liiga valjust helist (muusika, müra) kui kahjustavast toimest kuulmisele.

Pillimäng. Erinevast materjalist pillide kuulamine. Kaasmängud rütmi- ja meloodia pillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele. Osalemine ansamblimängus.

Muusikalis-rütmiline liikumine. Kõnd, jook, võimalikult täpne reageerimine muusika muutustele. Liikumine ja tantsimine koos teistega. Osalemine paaritantsus (nt laulu- ja ringmängudes).

Põhimõisted: soololaul, koorilaul, hääl, orkester, pillid, loodushääled, etendus, kiriku kontsert, orel, TV ja raadio, muusikasaadete, rahvamuusika, klassikaline muusika, lemmik laulud, seltskonnalaulud, liikumine, pillimäng, kontsert, võimendustehnika, mikrofon, müra, rütm, meloodia, laul, instrumentaalpalad, ansambel, kõnd, jook, liikumine ja tantsimine koos teistega, paaritants.

Praktilised tööd:

- 1.Kuulab ja tunneb ära muusikalisi meloodiaid ja laule;
- 2.Kuulab muusikat ja teeb vahet soolo- ja koorilaulul;
- 3.Laulab pillimängu saatel muusikaõpetajaga ja iseseisvalt;
- 4.Laulab kahe-kolme salmiga laule, mille sisu on arusaadav;
- 5.Laulab kooris;
- 6.Laulab kasvava ja kahaneva hääle tugevusega;
- 7.Saadab laulmist erinevate liigutustega;
- 8.Liigub vastavalt muusika heli iseloomule (kiire, aeglane ja sujuv, marss jne);
- 9.Tunneb muusika instrumente (viiul, trompet, trumm, akordion, kastanjete, torupill jne);
- 10.Tunneb muusikažanre – klassika, folk jne;
- 11.Osaleb muusikalistes mängudes, kus mängib löökpille.

6.6.4. Muusikaõpetuse aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulis-praktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides muusikaõpetuse aine teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Huvipakkuva ja jõukohase muusikaliste tegevuste kaudu areneb õpilastes huvi ümbritseva keskkonna esemete ja nähtuste vastu ning soov osaleda erilaadsetes muusikategevustes. Õpilastel kujuneb positiivne hoiak õppimise ning lihtsate muusikaliste tegevuste, laulmise ja muusikakuulamise vastu. Õpilasi suunatakse tajuma helisid enda ümber ja mõistma enda võimeid pillimängus, ringmängudes ja laulmisel. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel. Õppekäikudel saavad õpilased tutvuda erinevate muusikariistade, lauljate, ansamblite ja orkestritega, kuulata muusikat kontsertsaalides.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õpilased suudavad leida ümbritsevast keskkonnast helisid tekitavaid materjale, mängida nn looduslikel pillidel (puit, metall, klaas). Metsas õppekäigul on võimalus arendada säästvat ja heaperemehelikku suhtumist loodusesse, kuulata loodushääli.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Muusikaliste tegevuse kaudu omandab õpilane oskused kavandada ja teostada enda muusikalisi ideid. Õpilasel kujuneb positiivne suhtumine enda ja teiste muusikalistesse tegevustesse. Õpilasi suunatakse kaaslastele enda loomingut tutvustama, osalema muusikaprojektides ja neid suunamisel algatama. Kaaslastega koos paaris- ja rühmatöid tehes omandavad õpilased esmased koostööoskused. Õpilased osalevad enda etteastetega koolipidudel, võtavad osa laulukonkurssidest. Õppetöö osana külastatakse erinevaid muusikaüritusi nii avalikus ruumis kui kontsertsaalides ja muuseumides.

Kultuuriline identiteet

Õpilasi suunatakse kuulama ja ära tundma Eesti kultuurile omast rahva- ja instrumentaalmuusikat ning lauluvara. Õpitakse ära tundma Eesti hümni ja osalema selle esitamisel. Õpilased õpivad tundma eesti muusikuid ja lauljaid ning osalema laulude esitamisel.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Muusikaõpetuse teemavaldkondade raames saab kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid õpilaste arengule vastavaid seadmeid, digikeskkondi ja rakendusi. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele.

Tervis ja ohutus

Õpilasi suunatakse võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, ohutult käsitlema õppevahendeid, arvestama vahendite kasutamisel kaaslastega jms. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused ohtude märkamiseks, ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilastel kujuneks soov osaleda muusikalistes tegevustes, peab õpetaja toetama positiivse hinnangu andmisega õpilaste osalemissoovi. Oluline on rõhutada, et toimetulekuõppes ei ole muusikas õiget ja vale, oluline on tegutsemisrõõm.

Muusikaõpetuse kaudu õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone ning nende väljendamise võimalusi laulmise, pillimängu ja teiste muusikaliste tegvuste kaudu. Ühiste tegevuste, sh õppekäikudel osalemise kaudu kujunevad õpilastel suhtlemisoskused ja positiivsed väärtushinnangud. Õpilastega külastatakse erinevaid muusikaüritusi ja seejärel analüüsitakse ühiselt kuuldut ja nähtut.

6.6.5. Muusikaõpetuse aine lõiming teiste õppeainetega

Muusikaõpetus ja elu- ja toimetulekuõpe

Muusikaõpetus toetab elu- ja toimetulekuõppe teemade omandamist. Muusikatundides saavad õpilased kuulata või laulda temaatilisi laule, kuulata pillilugusid, anda muusika ja rütmi abil edasi oma emotsioone. Rahvalaulude kuulamine ja õppimine aitab tutvustada Eesti kultuuripärandit. Erinevate rahvaste ja maade muusika, laulude ja pillidega tutvudes õpivad õpilased mõistma ja hindama erinevusi rahvaste kultuurides ja kommetes. Külastades kontserte ja muusiküritusi õpivad õpilased käituma vastavalt üldkehtivatele käitumisnormidele.

Muusikaõpetus ja vene keel

Muusikaliste tegvuste läbiviimisel kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Muusikatundides on võimalus õpilastel kasutada tundides õpitud sõnu, häälightsusi (nt loomahääled) ja emotsioone ning tegevusi väljendavaid žeste. Vene keele tunnid on võimaluseks õppida laulusõnu.

Muusikaõpetus ja matemaatika

Muusika aine raames on võimalik toetada õpilase arusaamist aja rütmilisest kulust kuulates ja pillidel mängides erinevate pikkustega meloodiaid ja liisusalme. Rütmiharjutusi võib kombineerida kindla pikkusega rütmikujunditega. Seeläbi kujuneb oskus mõista (kella)aega. Erinevaid pille võib omavahel võrrelda suuruse, kuju, kaalu jms alusel.

Muusikaõpetus ja kunst ja käeline tegevus

Kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdatakse erinevaid (rütmi)pille. Omavalmistatud pille saab kasutada muusikatundides või esinemistel. Kunstilise tegevuse läbi saavad õpilased väljendada emotsioone, mis neil tekivad kindlat muusikapala kuulates.

Muusikaõpetus ja tööõpe

Muusikaõpetuse tundides on õpilasel võimalus korrastada õpetaja toetusel esinemiseks lava (esinemisplats) ja hiljem kõik uuesti korda seada. Nii õpitakse ise vastutama oma esinemispaiga korrashoiu eest.

Muusikaõpetus ja rütmika ning kehaline kasvatus

Muusikaõpetus, kehaline kasvatus ja rütmika on tihedalt omavahel seotud õppeained. Muusikatundides esineb rohkelt rütmika elemente ning vastupidi. Muusika tunnis liigutakse rütmi saatel, rütmikatunnis saadetakse liikumistegevusi rütmipillidega ning sageli ka lauluga. Liikumismängud toimuvad muusika ja laulu saatel, samuti tantsimine. Spordivõistlustel esitatakse riikide hümne ja ergutuslaule.

6.7. Kehaline kasvatus

6.7.1. Õppetegevus

6.7.1.1. Kehalise kasvatuse kaudu arendatakse üldmootorikat ja koordinatsiooni, kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Harjutusi sooritatakse vastavalt lapse arengule passiivselt imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, liigutuste rütmi ja tempot muutes.

Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse tunnetama oma keha, suunatakse liigutusi; arendatakse jõudu, vastupidavust, osavust. Soovitav on lülitada tundi spetsiaalseid rühiharjutusi.

6.7.1.2. Õpilaste juhendamisel arvestatakse laste suutlikkust tegutseda eeskuju, näidise või suulise korralduse alusel. Sobivate õppemeetoditega innustatakse õpilasi arendama oma kehalisi võimeid, süvendama regulaarse aktiivse kehalise liikumise harjumusi. Jõukohaste harjutuste valik võimaldab õpetada õpilasi lõõgastuma ja liikumisest rõõmu tundma.

6.7.1.3. Kehalise kasvatuse tundides pööratakse tähelepanu õpilaste sportliku riietuse ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.

6.7.1.4. Kehalise kasvatuse tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eri- või paraolümpialiikumises ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut.

6.7.1.5. Mõõduka intellektipuudega laste füüsiline areng on väga ebaühtlane ja kehalist kasvatust saab tulemuslikult läbi viia ainult juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid iseärasusi. Vastavalt õpilastega tegelevate spetsialistide soovitudele võib viia koolis läbi liikumisravi tunde.

6.7.2. Kehalise kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

6.7.6.1. Harjutuste õpetamisel ja sooritamisel tõstetakse õpilaste iseseisvust. Kujundatakse liigutusstereotüüpe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt. Kujundatakse oskust

ja harjumust kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilased hakkavad liigutusi teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtudes. Olulised on sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused.

6.7.6.2. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine).

6.7.6.3. Tähelepanu pööratakse tahtemaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime jne) kujundamisele.

6.7.6.4. Tutvustatakse spordieetika nõudeid: aus võistlus, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine jne.

6.7.3. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) sooritab harjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas;
- 2) sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes;
- 3) suudab kõndida/joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal;
- 4) osaleb erineva pikkusega jooksudistantsidel;
- 5) sooritab lihtsamaid kombineeritud harjutusi erinevate vahenditega;
- 6) viskab palli, hüppab hooga kaugust;
- 7) mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest;
- 8) laskub suuskadel laugest nõlvast;
- 9) osaleb talispordivõistlustel;
- 10) teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid.

Õppesisu III arengutasemel

Keha- ja ruumitunnetuse harjutused.

Paaris – ja rühmaharjutused. Ruumitaju arendavad harjutused: start finišijoonelt ning väljaku piiridega arvestamine, hooga kaugushüpe, pallivise.

Rühi- ja tasakaaluharjutused. Kombineeritud harjutused kõnni- ja jooksu sammul. Põlve-ja sääretõstejooks. Jooks suuna muutmisega. Hüpped üle takistuste, hüplemine hübitsaga. Hoota kaugushüpe kahel jalal maandumisega. Hooga kaugushüpe. Ronimine kaldpingil. Kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused. Jõuharjutused varbseinal. Harjutused palliga: palli löömine kaaslasele, palli veeremise peatamine jalaga, väikese palli viskamine kaugusesse.

Kuulitõuge. Harjutused erinevate vahenditega: lint, rõngas, pallid, hüpits. Sirutus – ja lõdvestusharjutused.

Vastupidavusharjutused. Jooks/kõnd vahelduval maastikul erinevatel aastaaegadel. Kepikõnd. Erineva

pikkusega jooksuharjutused. Jalgrattasõit kui harrastus. Ujumine: abivahenditega ja ilma. Ujumine kui harrastus.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused. Pimesikumängud. Võistlusmängud: lihtsustatud reeglitega rahvastepall, jalgpall. Matkad. Spordivõistlused. Tervisliku eluviisi põhimõtted.

Talisport. Kelgutamine: kelgu juhtimine, koos kaaslasega kelgul nõlvakust laskumine. Suusatamine: laskumine väikesest nõlvast. Uisutamine: uiskudel tasakaalu hoidmine.

Põhimõisted: Ruumitaju, start, finišijoon, piir, kaugushüpe, pallivis, harjutused kõnni- ja jooksu sammul, hüpped, ronimine, kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused, jõuharjutused, harjutused palliga, sirutus – ja lõdvestusharjutused, kuulitõug, lint, rõngas, pallid, jooks, kõnd, kepikõnd, jalgrattasõit, ujumine, mängud reeglitega, matkad, spordivõistlused, tervisliku eluviis, kelgutamine, suusatamine, uisutamine.

Praktilised tööd:

1. kehalise kasvatus tundides erinevates spordirajastites ja tänaval, järgides õpetaja juhiseid ja ohutusnõudeid;
2. Teeb liigutusi suuliste juhiste järgi;
3. Kõndimise ajal hoiab etteantud tempot (kiire, aeglane);
4. Mängib sportlikke mänge meeskonnas, paaris;
5. Kõnnib kolonnis, ükshaaval, paaris, ringis;
6. Sooritab harjutusi erinevate vahenditega: rõngad, paelad, pallid jne.;
7. Sooritab võimlemisharjutusi muusika või lugemise saatel, tasakaaluharjutusi pingil, hüplemisharjutusi, ronimis harjutusi varbseinal;
8. Sooritab kombinatsioone akrobaatikas;
9. Sooritab tasakaalu harjutuste kombinatsiooni;
10. Mängib/tantsib õpitud eesti laulumänge;
11. Liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile;
12. Sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga;
13. Sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge pallidega;
14. Oskab toime tulla ja käituda riietus- ja pesemisruumides;

15. Ujulas teab ja täidab ohutusnõudeid;
16. Ujumis paikades julgeb ja oskab mängida vees;
17. Oskab suuski kinnitada, pakkida ja kanda ja oskab riietuda vastavalt ilmale;
18. Oskab klassikalist suusatamist.

6.7.4. Kehalise kasvatuse aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulis-praktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides kehalise kasvatuse aine soovituslikus ainekavas kirjeldatud liikumisvaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Jõukohaste ja mänguliste liikumistegevuste kaudu toetatakse õpilaste huvi erilaadsetes tegevustes osalemise vastu. Kujuneb õpilaste positiivne suhtumine kaaslastesse, ümbritsevasse keskkonda ja tegutsemisse. Sportlike tegevuste sooritamise käigus arenevad koostööoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda võimeid. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Teema käsitlemine toimub liikumis- ja sporditegevuste raames saadavate kogemuste kaudu. Linnaruumis ja looduskeskkonnas liikudes kogevad õpilased igapäevaelu nähtusi, tehis- ja looduskeskkonda. Õpilasele mõistetavatest olukordadest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja inimeste jätkusuutliku tegutsemise põhimõtteid. Õpilane õpib mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saab praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonnaressursside kasutamist, nt sportimisel korduvkasutatavate veepudelite kasutamine vms.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kesksel kohal on võimetele vastava adekvaatse minapildi kujunemine. Ühiste liikumistegevuste kaudu õpivad õpilased teadvustama enda rolli kaasinimeste hulgas ja laiemalt ühiskonnas, kujunevad sõprusuhted. Liikumis- ja sportmänge mängides arenevad õpilaste koostööoskused. Reeglitel põhinevaid sportmänge mängides õpivad õpilased mõistma kokkuleppelisi reegleid,

tegema valikuid ja langetama otsuseid. Liikumist ja tervislikke eluviise väärtustav ja järgiv õpilane on positiivse ellusuhtumisega ja valmis tegutsema. Sportimine toetab valmisolekut tegeleda järjepidevalt kindla tegevusega kuni eesmärgi saavutamiseni. Õppetöö osana osaletakse erinevatel liikumis- ja spordiüritustel nii osalejate kui pealtvaatajatena.

Kultuuriline identiteet

Kultuuriline identiteet kujuneb õpilasel kodu, kooli ja laiemalt ühiskonna pidevas koostöös. Kehalise kasvatuses tundides õpivad õpilased mängima Eesti traditsioonilisi laulumänge ja tantsima rahvatantse. Tutvutakse erinevate rahvaste tantsudega. Erinevatel liikumis- ja spordiüritustel on võimalik kohtuda teiste kultuuride esindajatega. Õpilased teavad Eesti sportlasi ja meeskondi, on kuulnud teiste maade sportlastest. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine nii Eesti kui teiste rahvaste kultuuripärandisse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Liikumistegevustes ja sportimisel suunatakse õpilasi leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet, nt spordivahendite kasutusjuhendeid, matkaradade märgistusi, liiklemist reguleerivaid märke jms. Õpilasi suunatakse ühe vaba aja veetmise võimalusena vaatama meediakanalite kaudu edastavaid liikumisüritusi, spordivõistlusi jms. Ohutusega seonduvate teemade raames käsitletakse õpilase kogemusväljaga ühtivaid ja arusaadavaid meediakasutusega seonduvaid ohtusi.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kehalise kasvatuses tundides õpetatakse õpilasi kasutama ja elementaarselt hooldama erinevaid liikumisvahendeid. Kehaliste näitajate ja saavutuste mõõtmisel kasutatakse koostevuses erinevaid digivahendeid. Õpilaste liikumistegevusi on võimalik filmida hilisema analüüsimise või esitamise, nt tantsukavad, eesmärgil. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele.

Tervis ja ohutus

Õpilased kogevad kehalise kasvatuses tundides jõukohaste liikumistegevuste kaudu liikumisrõõmu. Nad omandavad positiivse suhtumise liikumistegevustesse. Õpilasi suunatakse valima endale meeldivat spordiala ning tegelema sellega järjepidevalt harrastusena. Õpilased saavad teadmised tervisliku toitumise põhimõtetest ning toitumise ja liikumise tähtsusest inimese tervisele. Õpilasi suunatakse jälgima enda enesetunnet nii igapäevaselt kui liikumistegevustes. Läbivalt toimub kehalise kasvatuses tundides ohutusteemade käsitlemine. Õpilasi suunatakse

võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, ohutult käsitlema spordi- ja liikumisvahendeid, järgima liidluseeskirju, arvestama sportimisel kaaslastega jne. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused ohtude märkamiseks, ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilased väärtustaksid liikumist ja tervislikke eluviise, peab õpetaja olema õpilastele eeskujuks nii positiivse suhtumisega sportlikesse tegevustesse ja tervislikku toitumisse. Kehalise kasvatuse tundides õpivad õpilased tundma iseennast, enda tugevaid ja nõrku külgi. Õpilastel kujunevad ühiste tegevuste käigus suhtlemisoskused, aktsepteeritavad väärtushinnangud ja käitumismustrid.

6.7.5. Kehalise kasvatuse aine lõiming teiste õppeainetega

Aktiivne kehaline tegevus ja liikumine on õpilaste jaoks olulised igapäevaselt terve koolipäeva vältel. Kehalise kasvatuse soovituslikus ainekavas kirjeldatud teemasid ja tegevusi on oluline lõimida kõikidesse koolipäeva kestel toimuvatesse tegevustesse. Hea võimaluse selleks annavad näiteks liikumispausid tundides, õppekäigud, õuesõppetunnid, tantsu- ja mänguvahetunnid jms.

Kehaline kasvatus ja elu- ja toimetulekuõpe

Kehalise kasvatuse ja elu- ja toimetulekuõppe aine teemavaldkonnad on tihedalt omavahel põimunud. Kehalise kasvatuse tundides on käsitletavad teemad rohkem praktilise suunitlusega ja õppetegevus toimub peaaegu alati elulis-praktilistes situatsioonides. Eneseteenindusoskuste arendamine toimub paralleelselt nii kehalise kasvatuse kui elu- ja toimetulekuõppe aines. Nii kehalise kasvatuse kui elu- ja toimetulekuõppe aines saab õpilane teadmisi tervislikest eluviisidest, sh liikumisharjumuse olulisusest nii füüsilise kui vaimse tervise seisukohalt. Kehalise kasvatuse tundides õpivad õpilased koostööoskusi. Erinevate liikumis- ja sportmängude mängimisel peavad õpilased toime tulema situatsioonidega, kus on oluline mõista enda ja kaaslaste emotsioone. Sõpruse ja emotsioonide teemasid käsitletakse ka elu- ja toimetulekuõppe raames. Liikumistegevustes on väga oluline osa ohutuse teemade käsitlemisel. Kehalise kasvatuse tundides praktilise tegevuse käigus omandatud ohutusalased oskused ja teadmised on oluline kinnistada elu- ja toimetulekuõppe aines. Kehalise kasvatuse raames saavad õpilased osaleda erinevatel liikumis- ja spordiüritustel, kus nad õpivad käituma vastavalt üldkehtivatele käitumishinnangudele.

Kehaline kasvatus ja vene keel

Kehalise kasvatuse tundides praktiliste liikumistegevuste raames kasutab õpetaja õpilaste kõnest

arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilased õpivad kuulama, mõistma ja täitma õpetajapoolseid korraldusi ja järgima verbaalselt ja/ või alternatiivsete vahendite abil selgitatud mängureegleid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad piltide, sümbolite, skeemide või tekstina esitatud infokandjaid linnaruumis, mängu- ja spordiväljakutel, looduskeskkonnas jm.

Kehaline kasvatus ja matemaatika

Kehalise kasvatuses toimub matemaatiliste oskuste arendamine ja kinnistamine elulis-praktilistes olukordades. Liikumistegevuste aluseks on õpilaste kehataju arendamine, mis on omakorda aluseks ruumisuhete mõistmisele. Rivistumisel õpivad õpilased mõõtma üksteist põhimõttel pikem-lühem ning vastavalt mõõtmistulemustele moodustama kahanevaid ja kasvavaid jadasid. Liikumistegevuste käigus õpivad õpilased loendama õpilasi, esemeid, tegevusi jm. Õpitakse järgarvude praktilist kasutamist. Kehalise kasvatuses tundide osaks on eluliste matemaatiliste jutukeste koostamine ja lahendamine. Õpilased õpivad saavutatud tulemusi mõõtma õpitud mõõtevahenditega kasutades õpitud mõõtühikuid.

Kehaline kasvatus ja kunst ja käeline tegevus

Kehalise kasvatuses ja kunsti ja käelise tegevuse ainete lõimimiseks on mitmeid erinevaid võimalusi. Kehalise kasvatuses tundides on võimalik koguda näiteks erinevat looduslikku materjali kunsti ja käelise tegevuse tööde tegemiseks. Kunsti ja käelise tegevuse tundides võib joonistada asfaldile liikumisradasid, keksukaste, valmistada erinevaid mängu- ja liikumisvahendeid jm, mida saab omakorda kehalise kasvatuses tundides liikumistegevustes kasutada. Kunsti ja käelise tegevuse tundides õpivad õpilased siduma sõlme ja lipsu, õpitud oskused leiavad praktilist rakendamist kehalise kasvatuses tundides spordijalanõude paelete sidumisel. Kunsti ja käelise tegevuse tundides saab joonistada või meisterdada töid sportlastest, kujutada toimunud matkapäeva vms.

Kehaline kasvatus ja tööõpe

Kehalise kasvatuses tundides õpivad õpilased vastavalt võimetele hindama enda võimeid. Nad omandavad oskused treenida, st teha tööd järjepidevalt kindla eesmärgi saavutamiseks. Liikumise- ja sportmänge mängides õpivad õpilased koostööoskusi, mõistma enda ja teiste emotsioone ja vastavalt käituma. Õpilased omandavad ohutuslaseid teadmisi. Kõik loetletud oskused on oluliseks eelduseks lihtsa töö tegemise õppimiseks. Samas tööõppe aine raames omandatavad tööoskused eeldavad teatavaid liikumisoskusi, vastupidavust ja jõudu. Näiteks lehtede riisumine

on tegevus, mis ühendab endas nii kehalise kasvatuse kui tööõppe ained.

Kehaline kasvatus ja muusika ja rütmika

Kehalise kasvatuse, muusika ja rütmika õpetamine on tihedalt lõimunud. Liisutamise ja erinevate muusikapalade saatel toimuvad rütmiharjutused. Liikumismängud on sageli muusika ja laulu saatel, samuti tantsimine. Spordivõistlustel esitatakse riikide hümne ja ergutuslaule.

6.8. Rütmika

6.8.1. Õppetegevus

6.8.1.1. Rütmikatundides ühendatakse kehalise kasvatuse tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on motoorsus e lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat, liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu.

6.8.1.2. Rütmikatunnid toetuvad pedagoogilisele muusikateraapiale. Tundides mängitakse muusikaõpetuses õpitud laulu- ja ringmänge, rütmipille. Kasutatakse ka teiste ainete tundides ja vaba aja tegevustes õpitud salme, rütmilisi luuletusi. Rütmikatundides õpitakse tantse ja mänge, mida esitatakse klassi- ja koolipidudel.

6.8.1.3. Rütmikatundides kasutatakse kehatunnetuse-, kontakti- ja kommunikatsiooniharjutusi, mänge ning tantse, mille abil saab arendada õpilaste füüsilisi võimeid ning psüühikat, kinnistada nii verbaalset kui ka mitteverbaalset suhtlemisoskusi.

6.8.1.4. Rütmikatundi on soovitatav läbi viia spetsiaalses ruumis, kus oleksid vastavad vahendid (varbsein, võimlemispink tasakaaluharjutusteks, peeglid oma asendi ja liigutuste täpsuse korrigeerimiseks). Võimaluse korral viiakse rütmikatunnid läbi elava muusika saatel.

6.8.2. Rütmika rõhuasetused III arengutasemel

Õpitakse tantsima lihtsamaid seltskonnatantse ja pidudel rollikohaselt käituma. Liikumiskavade õppimisel arvestatakse õpilaste muusikaeelistustega.

6.8.3. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) matkib õpitud tantsusamme, lihtsamaid tantsujooniseid;
- 2) improviseerib tantsu muusika järgi;
- 3) tantsib lihtsamaid seltskonnatantse, oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada;
- 4) esitab õpitud liikumiskava, tantsu, esineb õpitud tantsude ja ringmängudega üritustel.

Õppesisu III arengutasemel

Harjutused kehatunnetuse saavutamiseks. Rütmi-improvisatsioonid. Tantsusammude valik muusika järgi.

Koordinatsiooniharjutused. Hüppeharjutused paigal ja liikumisel. Külgsamm, galopp, juurdevõtusamm. Rütmisalmide lugemine koos rütmiliste liigutustega: plaksutamine, patsutamine, trampimine. Harjutused väikeste pallidega, kurikatega, lindiga. Koordinatsiooniharjutused erineva rütmi ja tempoga muusika saatel.

Rühi-ja tasakaaluharjutused. Ronimine kaldpingil. Kombineeritud rütmilised harjutused erinevate vahenditega. Hüpped üle takistuste, hüplemine hübitsaga. Kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused. Sirutus – ja lõdvestusharjutused.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused. Erinevad tantsusammud. Liikumiskavad. Seltskonnatantsud, ringmängud. Erinevate rahvaste tantsud. Diskotantsud.

Lõdvestusharjutused. Lõõgastava muusika valik, pingete maandamine.

Põhimõisted: rütm, tempo, improvisatsioon, tantsusammud, külgsamm, galopp, juurdevõtusamm, tasakaal, hüplemine, võimlemisharjutused, lõdvestusharjutused, tantsujooniseid, seltskonnatantsud, ringmängud, rahvaste tantsud, diskotantsud.

Praktilised tööd:

1. Täidab tasakaalu- ja koordinatsiooniharjutusi;
2. Tunneb tantsuliigutusi, tantsusamme, rühma tantsuliigutusi;
3. Osaleb mängudes, teemapidudel, diskotel, mis aitab arendada koostöö-, suhtlemis- ja sotsiaalse kohanemise oskusi;
4. Teab seltskonnatantse, ringmänge ja erineva rahvaste tantse;
5. Valib tantsusammud vastavalt muusikale;
6. Teeb kombineeritud võimlemisharjutusi ja venitusharjutusi;
7. Imiteerib õpitud tantsusamme ja lihtsamaid tantsumustreid;
8. Tantsib ja improviseerib muusika saatel.

6.8.4. Rütmika aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust.

Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulis-praktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides rütmika aine soovituslikes teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Jõukohaste ja mänguliste muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu toetatakse õpilaste huvi erilaadsetes tegevustes osalemise vastu. Kujuneb õpilaste positiivne suhtumine kaaslastesse, ümbritsevasse keskkonda ja tegutsemisse. Muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste, sh tantsimise käigus arenevad koostööoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda võimeid. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Teema käsitlemine toimub liikumis- ja muusikaliste tegevuste raames saadavate kogemuste kaudu nii looduses kui linnaruumis. Õpilastele mõistetavatest olukordadest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja inimeste jätkusuutliku tegutsemise põhimõtteid. Õpilased õpivad mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saavad praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonnaressursside kasutamist, nt kasutada looduslikest materjalidest valmistud pille, valmistada kostüüme ja maske olmejääkidest jms.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kesksel kohal on võimetele vastava adekvaatse minapildi kujunemine. Ühiste muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu õpivad õpilased teadvustama enda rolli kaasinimeste hulgas ja laiemalt ühiskonnas, kujunevad sõprusuhted. Laulu- ja tantsumänge mängides arenevad õpilaste koostööoskused. Liikumist ja muusikat väärtustav õpilane on positiivse ellusuhtumisega ja valmis tegutsema. Muusikalised ja tantsulised tegevused toetavad valmisolekut tegeleda järjepidevalt kindla tegevusega kuni eesmärgi saavutamiseni. Õppetöö raames osaletakse erinevatel liikumis- ja tantsuüritustel nii osalejate kui pealtvaatajatena.

Kultuuriline identiteet

Kultuuriline identiteet kujuneb õpilastel kodu, kooli ja laiemalt ühiskonna pidevas koostöös. Rütmika tundides õpivad õpilased mängima Eesti traditsioonilisi laulumänge ja tantsima rahvatantse. Tutvutakse erinevate rahvaste tantsudega ja muusikaga. Erinevatel liikumis- ja

muusikaüritustel on võimalik kohtuda teiste kultuuride esindajatega. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine nii Eesti kui teiste rahvaste kultuuripärandisse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpilasi suunatakse ühe vaba aja veetmise võimalusena vaatama meediakanalite kaudu edastavaid muusika- ja tantsuüritusi jms. Õuesõppe raames või õppekäikudel suunatakse õpilasi märkama erinevaid infokandjaid, neid lugema, mõtestama ja vastavalt suunistele käituma.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Muusikalis-rütmilisi liikumisi, sh tantsu saab õppida videomaterjali vahendusel. Õpilaste liikumistegevusi on võimalik filmida hilisema analüüsimise või esitamise, nt tantsukavad, eesmärgil. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutuselolevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele.

Tervis ja ohutus

Õpilased kogevad rütmika tundides jõukohaste muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu liikumisorõmu. Nad omandavad positiivse suhtumise nii muusikasse kui liikumistegevustesse. Õpilasi suunatakse jälgima enda enesetunnet nii igapäevaselt kui liikumistegevustes. Õpilasi suunatakse võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, arvestama liikumisel kaaslastega jne. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilased väärtustaksid muusikat, tantsu ja liikumist laiemalt, peab õpetaja olema positiivse suhtumisega õpilastele eeskujuks. Rütmika tundides õpivad õpilased tundma iseennast, enda tugevaid ja nõrku külgi. Õpilastel kujunevad ühiste tegevuste käigus suhtlemisoskused, aktsepteeritavad väärtushinnangud ja käitumismustrid.

6.8.5. Rütmika aine lõiming teiste õppeainetega

Oma keha tajumine ruumis ja emotsionaalse seisundi määratlemine, on mõned oskustest milliste omandamiseks toimetulekuõppe õpilased vajavad suunamist ja abistamist. Heaks võimaluseks on loominguine, rahulik, kriitikavaba ja turvaline keskkond, kus õpilane saab tunnetada ennast ja ühineda oma sisemaailmaga. Rütmika aine raames on ühendatud füüsilised ja loominguilised tegevused tänu millele tekib õpilasel enda tunnetamiseks sobilik keskkond. Rütmika aine raames

saab õpetada esmaseid emotsionaalse seisundi märkamise ja reguleerimise võtteid, millele õpilased saavad toetuda igapäevastes elulistes olukordades.

Rütmika ja elu- ja toimetulekuõpe

Rütmikas saab muusika, rütmi ja liikumise läbi toetada elu- ja toimetulekuõppe teemade omandamist. Erinevate liikumismängude, tantsude jms abil kujuneb õpilasel minatunnetus ja enda kehataju, arenevad koostööoskused ja sõprussuhted. Rahvuslike liikumismängude ja rahvatantsude abil saab kujundada õpilastel arusaamist Eesti rahvuspärandist ning toetada aja kulgemise mõistmist läbi vana aja lugude.

Rütmika ja vene keel

Igapäevase suhtlemise arengut toetavad rütmikatundide käigus tekkivad elulised suhtlussituatsioonid. Õpilaste kõne ja /või alternatiivsete väljendusvahendite mõistmise ning oma soovide ja seisukohtade väljendamise arendamine toimub läbivalt rütmika tundide raames. Muusikalis-rütmiliste tegevuste käigus suunatakse õpilasi jälgima, mõistma ja täitma õpetaja juhiseid. Elulistes olukordades õpivad õpilased suhtlema kaaslastega, väljendama enda soove ja mõtteid, küsima ja pakkuma abi. Õpilaste suhtlusakte tuleb toetada ning suunata neid üha enam osalema vestlustes ja avaldama oma arvamust. Õpilased osalevad rütmisalmide lugemisel, liisutamisel, rahvalaulude laulmisel jms.

Rütmika ja matemaatika

Rütmika aines käsitletavad teemad ja läbiviidavad tegevused toetavad matemaatiliste teemade omandamist. Erinevate liikumismängude, tantsude jms abil kujuneb õpilastel minatunnetus ja enda kehataju, areneb arusaamine ruumisuhetest. Õpilased õpivad moodustama erinevaid tantsujooniseid, liikuma ravis, ringjoonel. Õpilased õpivad tunnetama, tajuma ja taasesitama erineva pikkusega rütmi, kuulama ja esitama muusikapalu ja laule. Kujuneb arusaamine aja kulust, mõistetest pikk- lühike.

Rütmika ja kunst ja käeline tegevus

Nii muusikalis-rütmilised liikumistegevused kui kunstilised tegevused loovad võimaluse loominguliseks eneseväljenduseks, areneb õpilaste loovus. Rütmika tundides saavad õpilased kasutada kunsti ja käelise tegevuse raames meisterdatud rütmipille. Rütmipille mängides õpivad õpilased tajuma enda keha, areneb rütmitunne. Rütmikatundides õpitud liikumiskavade juurde saab kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdada kostüüme, maske, loovad dekoratsioone jms.

Rütmika ja tööõpe

Muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu areneb õpilastel kehataju ja kujuneb arusaamine

enda kehapildist. Õpilased õpivad vastavalt võimetele hindama enda võimeid. Liikumis-, laulu- ja tantsumänge mängides õpivad õpilased koostööoskusi, mõistma enda ja teiste emotsioone ja vastavalt käituma. Loetletud oskused on oluliseks eelduseks lihtsa töö tegemise õppimiseks. Samas tööõppe aine raames omandatavad tööoskused eeldavad teatavaid liikumisoskusi, vastupidavust ja jõudu.

Rütmika ja kehaline kasvatus ja muusika

Rütmika, kehalise kasvatus ja muusika õpetamine on tihedalt lõimunud. Liisutamise ja erinevate muusikapalade saatel toimuvad rütmiharjutused. Liikumismängud on sageli muusika ja laulu saatel, samuti tantsimine. Tegevused on suunatud oma keha ja emotsioonide tajumisele ning lõdvestusharjutuste praktiseerimisele.

LÄBIVAD TEEMAD

1. Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“

1.1. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

1.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujunemisele ning haridustee jätkamisega seotud karjääriplaanide konkreetsemaks muutumisele;
- 2) arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
- 3) arendama oskust seada endale eesmärgid ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt;
- 4) kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi;
- 5) tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.

1.3. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine I kooliastmes aitab õpilasel kujundada positiivset hoiakut õppimisse ning toetab esmaste õpioskuste omandamist. Mänguliste tegevuste abil aidatakse õpilasel kujundada ning õppida tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma, tuginedes õpilase

kogemustele igapäevaelust. Õpilasele tutvustatakse erinevaid tegevusalasid ja ameteid, nende olulisust ning omavahelisi seoseid.

1.4. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ käsitlemine II kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes keskendub õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele. Eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega.

1.5. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ käsitlemine III kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamisele, kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Õpilasi juhitakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia. Erinevate õppetegevuste kaudu võimaldatakse õpilasel saada ülevaade tööturu üldisest olukorrast ja tuleviku prognoosidest, erinevatest töödest eri tegevusvaldkondades ameti- ja kutsealadel ning kasutada seda infot nii tulevase õpitava eriala valimisel kui ka pikemaajalisel karjääri kujundamisel. Erinevate ametite ja elukutsete tutvustamisel pööratakse tähelepanu töö iseloomule, töökeskkonnale, töötingimustele, vajalikele teadmistele, oskustele ja isikuomadustele. Tähtis on käsitleda töö ja kutsega seotud stereotüüpeid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase tulevikuväljavaadete piirajateks. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus kasutada karjääriteenuseid (karjääriõpe, -info ja -nõustamine) ning omandada karjääriplaani koostamiseks valikud teadmised ja oskused.

2. Läbiv teema „Keskond ja jätkusuutlik areng“

2.1. Läbiva teema „Keskond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustab jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

2.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) aru saama loodusest kui terviküsteemist, inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest;

- 2) aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;
- 3) väärtustama bioloogilist (sealhulgas maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- 4) arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklikke keskkonnavalaseid seisukohti ning pakkuma lahendusi keskkonnaprobleemidele;
- 5) võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.

2.3. Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine I kooliastmes tugineb õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatuse kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada.

2.4. Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemine II kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes keskendub peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskkonnaprobleemide ärahoidmises ja lahendamises ning kujundatakse keskkonnavalast otsustamisoskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt.

2.5. Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemine III kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub kohalike ning globaalsete keskkonna- ja inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada arusaama loodusest kui terviküsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäevaelu probleemide lahendamisel.

3. Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

3.1. Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

3.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) väärtustama ühiselu demokraatlikku korraldamist, koostööd, kodanikualgatus ja vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist;
- 2) olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama;
- 3) tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
- 4) mõistma avaliku, ettevõtlus- ja mittetulundussektori seoseid ning toimimist;
- 5) mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
- 6) mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusse ja selles osalemisse.

3.3. Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on keskne saada koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemusi. Selle viisid on õpilaste vabatahtlik tegevus, nt talgutöö, ühisürituste korraldamine vms. Lähtudes paikkonna võimalustest, tutvustatakse õpilasele kodukandi ettevõtteid, noorteühinguid ja teisi vabatahtlikke organisatsioone või huvirühmi, kes korraldavad kogukonnas üldkasulikke tegevusi, milles õpilased saavad osaleda.

3.4. Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemine II kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on oluline toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi. Oluline on suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust.

3.5. Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemine III kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub ühiskonna eri sektorite (avaliku, tulundusja mittetulundussektori) toimimisele ning nende seostele. Tähtsal kohal on riigi demokraatliku valitsemise korraldus ning üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel. Kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ning teda julgustatakse neis tegevustes osalema.

4. Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“

4.1. Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

4.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) omandama teadmisi Eesti kultuuri, sealhulgas eesti rahvuskultuuri ja teiste kultuuride kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta;
- 2) mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana;
- 3) mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana;
- 4) olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist;
- 5) tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule;
- 6) teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust.

4.3. Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on oluline pakkuda õpilasele võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone. Õpilasel aidatakse jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombed on omased teatud kultuurile. Õppe ja kasvatusena kujundatakse meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu

uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse. Õpilaste erinevaid kogemusi kokku viies saavutatakse üldpilt oma kultuurist ja selle kokkupuudetest teiste kultuuridega.

4.4. Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemine II kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on tähtis kujundada positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning vältida eelarvamusliku suhtumise kujunemist. Õpitakse respektierima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Õppes ja kasvatuses leitakse võimalusi, kus õppija saab rakendada oma teadmisi ja oskusi omakultuuri tutvustamiseks näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu.

4.5. Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemine III kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes on keskne aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

5. Läbiv teema „Teabekeskond ja meediakasutus“

5.1. Läbiva teema „Teabekeskond ja meediakasutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda, suudab kriitiliselt analüüsida ja kasutada meediamaaailma sisu ja allikaid, tunnustab autorsust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmärgi ja ühiskonnas omaksvõetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas.

5.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi;
- 2) valima olukorrale vastava suhtluskanali ja -registri;
- 3) määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
- 4) arendama kriitilise tebeanalüüsi oskust;
- 5) tegutsema meediakeskkonnas turvaliselt ja vastutustundlikult.

5.3. Läbiva teema „Teabekeskond ja meediakasutus“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on keskmes õpilase igapäevane suhtluskeskkond. Õpetaja abil ja kaaslaste toel harjutakse kirjeldama oma tegevust eakohases meediakeskkonnas. Õpilane õpib mõistma temale suunatud teadete suhtluseesmärki ning eristama olulisi teateid ebaolulistest. Samuti harjub õpilane mõistma, millised käitumisnormid kehtivad privaatses ja millised avalikus ruumis, sealhulgas turvaline käitumine sotsiaalmeedias. Läbiva teema rõhuasetused toetavad I kooliastmes inimeseõpetuse, emakeele ning teiste õppeainete kaudu toimuvat suhtlemisoskuste kujundamist. Õpilase eakohast meediakasutust arvestades pööratakse rohkem tähelepanu visuaalsele meediale ning visuaalse teksti analüüsile.

5.4. Läbiva teema „Teabekeskkond ja meediakasutus“ käsitlemine II kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on keskmes avalikus ja privaatses ruumis toimimise seaduspärasused ning peamiste suhtluskanalite tundmaõppimine. Õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valib sobiva suhtlusviisi. Teise kooliastme jooksul harjutakse lugema ja kuulama uudist, hindama selle õigsust ning tuvastama uudises puuduvat teavet.

5.5. Läbiva teema „Teabekeskkond ja meediakasutus“ käsitlemine III kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes õpib õpilane mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas, sealhulgas majanduselusel, ning kasutama meediat teabeallikana. Senisest olulisemaks muutub teabe usaldusväärsuse kriitiline hindamine, kuna õpilane kasutab leitud teavet järjest rohkem isiklike otsuste tegemiseks (nt õppimisvõimalusi valides). Õppeprotsessis mõistab õpilane internetis leiduvaid võimalusi ja ohte ning õpib ennast ja oma privaatsust kaitsma; iseseisev teabeotsing muutub õpilasele harjumuspäraseks. Läbiva teema käsitlemine loob võimalused analüüsida meediaga seotud problemaatilisi olukordi (eraellu sekkumine, väärteabe edastamine, huvide kahjustamine, kallutatud teabe edastamine vms).

6. Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“

6.1. Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

6.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;

- 2) mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;
- 3) aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;
- 4) mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes;
- 5) kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
- 6) arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.

6.3. Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid, vormistades arvutiga loovtöid. Soovitav on kasutada eelkõige frontaalset õpetamismeetodit ning mängulisi arvutiprogramme. Tehnoloogia rakendamise võimalusi mitmekesistatakse foto või video tegemise ning mudelite ja makettide meisterdamise integreerimise kaudu õppetegevusse.

6.4. Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemine II kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes põhineb eelkõige kooli ja õppetööga seonduvatel praktilistel ülesannetel, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides või huvitegevuses.

6.5. Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemine III kooliastmes Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes kujundab IKT rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. Nende pädevuste kujundamiseks tuleb erinevate õppeainete õpetajatel lõimida oma ainetundidesse IKT rakendamisel põhinevaid meetodeid ja töövõtteid.

7. Läbiv teema „Tervis ja ohutus“

7.1. Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

- a) Tervisekasvatus põhineb õpilaste tervisega seonduvate teadmiste ja hoiakute ning sotsiaalsete toimetulekuoskuste arendamisel. Seda toetab tervist edendava kooli põhimõtete rakendamine koolis.
- b) Ohutuse valdkonnas õpetatakse käituma ohutult liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi.

7.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) leidma ja kasutama tõenduspõhist informatsiooni tervisega ja turvalisusega seotud otsuste tegemiseks;
- 2) tutvuma põhiliste ohuallikate, ohuolukordade ja nende võimalike tekkemehhanismidega ning eristama ohtlikke ja ohutuid olukordi;
- 3) tutvuma turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite (sh kaitsevahendite) ja võimalustega;
- 4) analüüsima erinevate (isiklike, sotsiaal-majanduslike, kultuuriliste ja keskkonna jt) tegurite mõju tervisele ja turvalisusele;
- 5) seadma tervise ja ohutusega seotud eesmärgid ning analüüsima nende saavutamist;
- 6) käituma tervist toetavalt, terviseriske ja ohte ennetavalt;
- 7) kasutama turvalisust ja ohutust suurendavaid vahendeid;
- 8) rakendama teadmisi, enesekohaseid ja sotsiaalseid oskuseid tervise, ohutuse ja turvalisuse suurendamiseks;
- 9) märkama ja analüüsima ohuallikaid ja ohuolukordi ning hindama enda ja teiste käitumise võimalikke tagajärgi;
- 10) tegutsema ennast ohtu seadmata vastavalt ohuolukorrale;
- 11) analüüsima tervise, ohutuse ja turvalisusega seotud käitumist ja selle tagajärgi;
- 12) märkama ja andma esmast abi ennast ohtu seadmata;
- 13) kutsuma abi erinevates ohuolukordades (liiklus-, vee- või tuleõnnetuse või terviseprobleemi korral, lõhkeaine leidmisel, hädaolukorras jne);
- 14) pöörduma tervise, ohutuse ja turvalisusega seotud küsimustes usaldusväärse täiskasvanu poole;
- 15) väärtustama enda ja teiste tervist, ohutust ja turvalisust;
- 16) käituma hoolivalt ja lugupidavalt enda, teiste ning ümbritseva keskkonna suhtes;
- 17) aktsepteerima ja järgima üldtunnustatud reegleid;
- 18) looma tervist toetavat ja turvalist keskkonda ja olema oma käitumisega eeskujuks.

7.3. Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes pannakse rõhk tervislike ja ohutute käitumisviiside kujundamisele. Õppija omandab eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse aspektiga ning kujuneb tervist väärtustav hoiak. Selles vanuses on tähtis, et õpilane mõistaks ohu olemust ja selle tekkepõhjusi oma igapäevases keskkonnas ning omandaks oskused käituda ohutult ja turvaliselt. Õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, demonstratsioonidel, rollimängudel ja käitumise modelleerimisel.

7.4. Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemine II kooliastmes Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel II kooliastmes pööratakse teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele (käitumine, millega kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi jt uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, seksuaalne riskikäitumine, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus). Õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelu, rühmatöö, rollimängud ja demonstratsioonid. Õppetööd ainetundides saavad täiendada noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid.

7.5. Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemine III kooliastmes Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes pööratakse tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud. Tähtsal kohal on ka õpilastega korraldatavad klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

8. Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“

8.1. Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

8.2. Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:

- 1) tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid;
- 2) analüüsima süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi;
- 3) arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma;

- 4) juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;
- 5) osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima;
- 6) reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

8.3. Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on rõhk iseenda tundmaõppimisel, heade kommete omandamisel ja sellise klassikollektiivi kujundamisel, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust. Õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima.

8.4. Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemine II kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisega II kooliastmes teadvustatakse ja mõtestatakse kõlbelisi norme ning kujundatakse sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu. Erinevaid vaatenurki pakkuva käsitlemise kaudu taotletakse õpilase isiklike seisukohtade kujunemist humanistlike kõlbeliste normide taustal. Õpilase mõttearendustesse tuleks suhtuda paindlikult, jättes õpilasele võimaluse säilitada oma arvamusi. Õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud. Õppevara kaudu tutvustatakse õpilasele positiivseid kõlbelisi eeskujusid ja ideaale. Igapäevases koolielus pakutakse võimalusi rakendada omandatud teadmisi.

8.5. Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemine III kooliastmes

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes toob selgemalt esile väärtushinnangute ja kõlbeliste normide ühiskondliku ning ajaloolis-kultuurilise mõõtme. Erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlbelisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadesse. Sobilik on teha uurimisprojekte, mis võimaldavad käsitleda küsimusi sügavamalt ja mitmekülgsemalt.